



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Tauber,
Tale over sal. Frøken
J. H. J. von Ernst.

1784.

Opoffrelse for det Almindelige,
som et varigt Erminde
for de Goddædige,

forestillet

i en

Almindelses

og

Taksigelses Tale

over

Sal. Frøken Juliane Helene
Justine von Ernst,

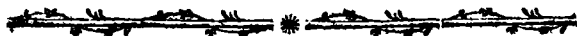
holden

paa Odense latinske Skole

den 19de Julii 1784

af

Johan Henrik Tauber.



Odense 1784,

Trykt i det Kongel. privil. Adresse-Contoirs Bogtrykkerie.

Gunstige Belyndere, ædeltænkende Tilhørere!

Naar jeg skulde træde op som Taler over min Skoles Belgiorerske, Enkers og forældreløse Jomfruers Veninde, den over det Jordiske langt ophøiede, og i vor og Efterslægtens Minde udødelige Frøken Ernst; burde jeg anderledes være forsynet med nøiagtig Kundskab om alle Optrin i Hendes Liv, anderledes være udrustet med Veltalenhed og Siæls Styrke, end min nærværende Forfatning forunder mig. For at give et treffende og lignende Skilderie over den virkelig Edelmødige, eller lade Edelmødighed trine frem i en vis Person, give denne menneskeverdige Dyd et fast Hiem og en smuk Boepæl, tænke den med alle sine Bestemmelser, gjøre den sandfelig og beskuelig i sin yndigste og takkeligste Skikkelse: udfordredes tilstrækkelig Kundskab, udbredte Indsigter og en uafbrudt Agtsomhed paa den Edelmødiges indvortes og udvortes Væsen, paa hans

A 2

Gemyts

Gemyts Karakter og alle de mange Tilfælde, som først og sidst have foreenet og sammenstødt sig for at danne og tilberede, for at ordne og befæste denne gudlignende Tænkemaade. Man maatte være opvoren ved Siden af den Gævmilde, man maatte have ledsaget ham med en dyb Jagttægelses Aand, igiennem Barndom, Ungdom, Manddom og Alderdom, igiennem alle Aldre i Livet, igiennem alle Afverlinger og Forandringer; vi maatte kiende den Jordplet, han først traadde frem paa, den Luft, han har indaandet, den Føde, han har nydt, den Opdragelse, han har havt, den Kreds af Belyndere og Venner, der har omgivet ham, den Underviisning, han har været under; Vi maatte være underrettet om, hvad Indflydelse, Land, Luft, Føde, Opholdssted, Fødestavn har havt paa hans Legems Beskaffenhed; hvad Indflydelse dette Legeme igien har havt paa Sielen; hvad Leveemaaden, hvad den selskabelige Forbindelse, hvad Lovene og Statsforfatningen har virket til Legems og Siæls Dannelse, til det hele Menneskets Tilberedelse og Fremvert; hvad de udvortes Omstændigheder, hvad den forunderlige Blanding af Held og Uheld, den ufattelig store Sammenhæng af Aarsager og Virkninger, kort sagt: hvad Opdragelse og Selskabelighed har bidraget til Karakterens Bestemmelse, til Tænke- og Handlemaadens Fasthed og Stadighed. Alt dette M. G. T. maatte jeg være oplyst om, for at ophæie den ædelmodige Dames sande Værd, bestemme hendes Esterroes og afgjøre hendes Værdighed til Udoelighed, endog

høe

hos den sildigste Esterfløgt. Men, hvilken Afgrund af Kundskab, hvilken Forraad af rigtige Jagttagelser behøvedes ikke til alt dette? Skulde jeg være underkastet alle disse strænge Love, som mit Fag, min Kreds, min kiære Forbindelse med min Skole, for hvilken jeg tænker og lever, gjør umueligt for mig at opfylde; saa maatte en anden i mit Sted, en større Menneskekiender, hvis Kald befaler ham at udstrække sin Kundskab til Familier og enkelte Personer, være Lovtaler for denne høiansæelige Forsamling.

Men, mine Herrer! hverken leiet eller liebt fremstiller jeg mig som Taler. Jeg taler kun, at der kan blive talt. Kun Medfølelse og Glæde over Skoleungdommens Tilvæxt i Lyksalighed ved en overraskende Understøttelse fremlokker den liden Esterrest af Fryghed, som ei endnu er bleven Engeligheids Røvs og Svælleffers Kan, Deeltagelse i min Skoles Vel, Taknemligheds Drixt imod den over al Berømmelse nu langt opløstede Belgjærerske, og Overbeviisning om Deres, Allerdyrebareste! tilsmilende Gunst skal opstrøffe min ringe Taleevne, og give Foredraget Indtryk og Liv.

Jeg maae derfor indskrænke Indholdet af min Tale, holde mig til en Deel af den satige Afledes ædelmodige Handlinger, uden vovsom at udbrede mig over hendes Gavnildhed i sin hele Vids og Omkreds. Jeg maae tænke mere paa Handlingen, end paa den Handlende, affondre i Tans-

ferne Gaven fra Giveren; mere betragte Velgierningen og bedømme dens Værd, end standse ved dens Hiem og Boepæl, eller opholde mig ved de Kilder, af hvilke den er udfledt. Jeg maae omgrændse Formaalet for mit Foredrag, og søge at forestille: Opoffrelser for det Almindelige, som et varigt Xreminde for de Goddædige.

Naar jeg skal bevise, at Opoffrelser for det almindelige Beste ere et varigt Xreminde for de Goddædige, og deraf i Særdeleshed gotgiøre, at Gavnildhed til Skoleungdommens Fremtard, som et Slags Opoffrelser for det Almindelige, er en slagen Bei til Forevigelse for de Belgiorende; saa siger jeg med det samme, at velgiorende Stifterser, at offentlig Goddædighed ere menneskeværdige Handlinger, der fremlegge Stifterens sande Værd, ophoier ham til Mennekkelighedens ægte Udel, giver ham Ret til Udødelighed paa Jorden, og foreviger hans Xreminde hos den sildigste Efterslægt. Jeg taler da om en Dyd, som Tidernes Yppighed, den usornuftige Sandselighed, den regelmæssige Uordentlighed har giort til en Sioldenhed i vor Levealder. En Dyd, som svækker Umaadeligheds Løb, indskrænker Nødvendigheders Mængde, renser Tidernes uledskelige Smag, og skænker det lystdrukne Mennekket tilbage til sig selv, at han, af Selvsornegtelses og Maadeligheds uudtømmelige Væld, kan have et Doverskud til hans Siæls Forødelse ved goddædige Opoffrelser; en Dyd, grødefuld for nærværende og kommende Slægter, en Udsæd for Evidheden.

Den

Den hele Natur er godgiørende, naar den følger sin Skabers Love, lyder hans Indretninger, gaaer ustandset frem paa den anviste Bane og aftegnede Bei, og opfylder, efter sin Bestemmelse, Guds viise Hensigter. Alle fornuftige Skabninger kan, hver paa sin Maade, i sin Kreds og Sammenhæng med det Hele, som et Led af den store og uendelige lange Ordens Kiæde, være goddædige og gavmilde. Jo mere hyperlig en Skabning er, desmere virksom er han; jo mere ordentlig drivtig, desto nyttigere er han for sig selv og andre; jo mere nyttig for sig selv og sine Medmennesker, des goddædigere og gavmildere; jo mere gavmild, desto agtværdigere er Vælgiseren for den nærværende og den tilkommende Menneskeslægt. Alle, endog det ringeste Menneske, i de ringeste Kaar, fra Hytten til Tronen, fra Regenten til Slaven, kunne, inden for Selskabeligheds Kreds, hver i sin forskiellige Forbindelse og Sammenhæng, naar han kun kiender sin Bestemmelse, og føler sine Pligter, være Held og Lykke, Lindring og Understøttelse, ei aleene for hans Samtid, men endog for Eftertiden. Hvad er da Goddædighed? Er vel den Godgiorrenhed, som vi berømme og fremstille til Efterlignelse, en Folge af Overiiselse, en Virkning af Ubetænkksomhed, en Dyd i Blodet, et Forlegenheds Greb, et Avinds Foster, et Skud af Egen nytte og Værelse, en Frugt af Had til Familie og Naarsvende, en Udsonelse med sin Samvittighed, som anklager for uretfærdig erhvervet Gods; en selvmyndig Indtrængelse i den paaholdne Gieriges

riges Kættigheder, for at opfylde hans forsømte Pligter, ved at dele ud til den Trængende paa hans Beføstning? Intet mindre M. L. end noget af alt dette; men et Overbeviisnings Foster, en selvwillig Fornegtelses Frugt, en fornuftig Oposrelse af Siæls og Legems Kræfter og af al sin Formue til Verdens Nytte, sølgelig Menneskekierligheds ægte Datter, eller en Spire af en oprigtig og virksom Tilbøielighed til at befordre, af alle Kræfter, sine Medmenneskers sande og varige Vel. Hvor udbredt er da ikke Gavnildheds Natur, hvor mangfoldige dens Kilder, hvor talrige dens Udøvelses Maader, hvor vitløstlig dens Omkreds, hvor forskiællige de Midler og Waaben, den al gode Gud skænker Mennesket til Menneskers Nykfalighed? Men saa tusendfold Uddelings Maaden er; saa er dog een Maade mere ædel, mere menneskeværddig, mere frugtbar og gavnrig, end en anden. Adlere er den Tienstvillighed at gavne med sin Forstands og Hjertes Fortrin, end den Tienstfærdighed at nytte med Legems Kræfter; ædlere er ofte den Beredvillighed at nytte med en virksom Anvendelse af Legems Kræfter, end at dele ud af en magelig arvet, uretsfærdig forhvervet, eller og lovlig forsøget Forraad. Dog, Tiden, man udøver Gavnildhed paa, Omstændighederne og Tilfældene, i hvilke den vides, Maaden, den skeer paa, Bevæggrundene til dens Udøvelse; Personerne, man nytter med den, Hensigten med dens Nytte, og endelig dens velgiørende Indfyndelse paa Mængdens Vel, bestemmer Velgierningens Adel og sande Værd. Vær da ikke Gøddædighedens viide

Dms

Omkreds, ædle Siemed og herlige Virkninger op-
 puste den medfødre Drist hos os til uegennyttig
 at tiene andre? Bør den ikke fryggjøre og vedlig-
 geholde enhver Omhu og Bestræbelser for at skaffe
 sig en riig Forraad af Kundskab og Dyd, af Due-
 ligheder og Formue at dele ud af til Verdens For-
 ædlelse og Lykke?

For at blive duelige og beqvemme til Med-
 menneskers Nytte, er det nødvendigt at forskaffe
 sig en rig Forraad af Indsigter og Klogskab, af
 Dyder og Fuldkommenheder; at arbejde med en
 uafbrudt Virksomhed og en uførtroden Villighed
 paa at forfine sin Smag, dyrke sine Siæleevner,
 styrke sine ædle Tilbøieligheder, forædle sin' Tænke-
 og Handlemaade, og trine frem fra en virksom
 Nølighed, hvor vi tit har eftertænkt vore Pligters
 Kreds og indskærpet os det Mennekeværdige i
 Udvælsen af dem, fra vor Eensomhed og Duns-
 kelhed ofte og ved alle Leiligheder at lade os see
 i det Offentlige, ved ædle og nyttige Handlinger,
 ved uegennyttige Opoffrelser, ved et arbeidsomt og
 af tomme Syner umellembrodt Liv, som en Soel
 for vor Kreds, enten den er liden eller stor, som
 en Belsignelse for vor Sammenhæng, som en Havn
 og Tilflugt for vore Medmennesker, som nyttige
 Redskaber i Guds Haand til Haab og Glæde, til
 Lykke og Beroligelse for Elendige, Raadvilde og
 Ulykkelige, kort sagt: vi bør ligne Guddommen
 i at udfylde vor Liv med en Række af velgiørende
 Handlinger. Det er Godgjørneheds sande Na-
 tur og rette Væsen, saa vitløstig er dens Omkreds,

faa udvidede dens Grændser, faa uafbrudt dens Virksomhed, faa neiagtige dens Bestræbelser, faa uegennyttig dens Omhu, faa vittløstige dens Erobringer, og faa rig dens Forraad af Forstands og Hjertes Gaver, af Siæls og Legems Fuldkommenheder, af udvortes Lykke og timelig Formue, som frembydes til Selskabets Oplysning, Besættelse i Dnd og Retfærdighed og til Formildelse i den almindelige Trang og Mængdens bitre Kaar.

Fortiene da de Kæng med det menneskelige Kiøns Belgiorere, som overgive sig til Uvirkksomhed, Ørkesløshed og Ladhed, disse Jordens Tjænder og Medmenneskers Dyrder? Ere vel de Goddædige og Gævmilde, som blot lade de naturlige Handlinger fortsætte deres uforandrede Fremgang; uden at øve moralske, som spise for at fordøie, som sørge for Hungerens og Tørstens Tilfredsstillelse, feie Naturdrivterne, og ei standse de Handlinger, som uden deres Medvirkning og Medvidenhed fortsætte i deres Løb; tillade Mæven at arbejde til Fordeielse, uddele Levesafter for Legemet, befordre dets Huld og med det øvrige Jordens Frugtbarhed? som leve for at leve, styrke deres Lemmer ved Bevægelse, og ved Arbeide skaffe deres Nerver og Muskler Fasthed, for at forebygge en hastig Død og en tidlig Undergang; henstyre ikke deres dyriske Drivter til et ædelt Hiemed, sørge blot for at see deres Plads besat med en Arving, at Mennesketallet ei skal formindskes; ere blotte Dyr i menneskelig Skabning, har intet forud for de usornuftsige, end ikke det Fortrin at gaæe lige opret;

opret; thi de store Aber i Indien, Biergrotterne i Egypten, og den vilde Biørn gaaer ligesaa ranke paa to som Menneſket, lutter Legem og Krop uden Siæl, der har Mod nok til at plyndre alle Elementer, og giere voldsomme Erobringer i alle Naturens Riger, jeg kan troe, for at efterlade et vel laſket Legeme til Oploſning og Forraadnelſe, og udfone ſig ſom en Giældbunden med Naturen, ved denne ſvære Tilbagegiævt, dog ringe Afbetaling for det meget røvede, der nu gaaer tilbage til Naturens Verkſted, deler og adſkiller ſig efter dens viiſe Foranſtaltning, foreener ſig med den ſtore Klump af Stof, ſom er i Dunſtkredſen, og gaar over i andre mere eller mindre lignende Legemer, efter det almindelige Kredsløb? — Vel maa Statslegemet, ſom alle andre Legemer have ſin Mave, men alle Lemmer paa det maae dog ei være Bugge, efter hin Apoſtels karakteriſtiſke Træk i Kretensernes Skilderie, dette Brændemerke paa denne Nation: Kretenſer altid Løgnere og grumme Dyr og lade Bomme. Men; ſiden diſſe ſkadelige Dyr i det menneſkelige Sælſkab ei ere deres Medmenneſkers Velgiørere, men ſnarere Forſtyrreere af den almindelige Ulykſalighed, ſnarere Rovfugle og Afgrunde, i hvilke ſaa ſtor Forraad af Levnetsmidler, ſom kunde ernære og vedrøve mange Tusende, ſynker ned og bliver horte; tør vi da tillegge den ſandſelige Hob den Ære, at kaldes andres Velgiørere? Sandſernes Fornøielſe ſynes at retfærdiggjøre deres Tilbedere ved den Medhold, de tilvinde ſig, af den Grunddrift, ſom ſaa dybt er nedlagt i vor Natur,

Natur, til at opsoge og nyde disse Bellyster. Forlystelser er Mængdens Hovedsag, høieste Ønske, og mageligste Lykkeligbed. Det lystdrukte Menneske, som med en altid tidig Graadighed ledsker sin Sandfæligheds Driot af Naturens og Selskabeligheds uundtrømmelige Væld, som forsigtig sammenkiæder Fornøielse med Fornøielse, at hverken Uædelhed eller Overlæg faaer Tid til at trænge sig ind, for at gjøre Brud i denne Kiæde, som i sin Veruselse og Bedøvelse synes at have naaet Høiden af sin Siæls Attraae, er han da ikke heistlykkelig, og gjør han ei andre lykkelige tillige med sig? Intet mindra. Han er hverken velgiørende mod sig selv eller sine Medfornuftige. Midt paa Bellysterne Farvande overfalder ham Mistillid, som et lumsk Havblik, og Gindsbrusen, Samvittigheds Uroe, Siælsmerke trækker op som Drænge, truende med Ulykker og Undergang. Vel for ham da, om han tager Svøvet ind, drager det Søde af Bellysten, uden at stikke sig paa dens Graad, og nyder Livets Glæde, med Uædelighed, med Maadelighed og Afhold, uden slavisk Henqivenhed! Men hvad føler vel denne Sommerfugl i sin Eensomhed? en Tomhed i Siælen, som det Sandfælige ei kan udfylde, høiere Anlæg, ædelere Tilsieligheder og Længsler, som kræve en renene Møring og sundere Mættelse. Følgelig bereder sig ei engang den fornuftige Sandfæligheds Tilbeder til at gjøre vel imod sig selv og andre i det selskabelige Liv, og endnu mindre den daarlige og fornuftløse Sandfæligheds Slaver og Trælle. Men; gjøre de dog ikke virkelige Dposfællser? jo vist,

vist men rødmeværdige: de opofre Tid og Formue til ingen Nytte, og, nytte de andre, ved at opofre Alt for deres Bellyster; saa ere disse Opofrelser kun nødvendige, egennyttige, dyriske og ikke menneskeværdige. Disse hverken forbedre eller forædle de Udøendes Siæle, men tværtimod fløve de ædlere Evner, tilstoppe de klarere Kilder til Beroligelse, og giøre dem uskikkede til at være virksomme Lemmer i Staten. De fylde altsaa et tomt Rum i det Hele, og nyde Fordele igiennem alle Sandser, uden Giengjæld, uden Frugtbarhed for den Sammenhæng, de staae i. Ere da disse Velgjøreres; saa ere de af den nederste Klasse, snarere som Skræpper og Ukrud, der trække Grøde og Gavn fra andre velgjørende Væxter.

End de, som med deres udvortes Lykke, med deres høie Byrd og Stand, med deres arvevede Fortrin og medfødte Værd, med deres laante og borgeede Fortiællinger fremskinne, som Stierner af første Rang, som straalskydende Nordlys for den Egn, de beboe, for den Omkreds, de svæve over? giøre ikke og disse Opofrelser? fornøie de ei med deres Glands? giøre de ei det sandfælsige Liv behageligt for dem selv og deres Sammenhæng? Forlyster ikke deres udvortes Antog, deres pragtfulde Optrin, deres udmerkede Strelking, deres naturlige Smukhed og Persons Anseelse, Mængdens Ære? Sørg de ei ved deres Opofrelser, ved deres tilkøbte Nidigheder, ved deres fine Smag, for vore Sandser? tilvinde de sig ikke, ved en morsom Snakksomhed, ved artige

Vens

Bendinger, og en god Levemaade, deres Medmenneskers Bisald? Erobre de ikke ved alt dette, og mere til, et stort Tilhæng, en Sværm af Opvartere og Efterfølgere? Kort sagt: ere de ei nyttige for deres Stand, for deres Fag, for deres Levealder? forsøge ikke deres standsmæssige Udgiøfter en stor Mængdes Indtægter? Jeg tilstaaar det, dog ei uden Betingelser. Naar alle disse enten egenlyttige eller uegenlyttige Foranstaltninger og Fortrin bruges uden Tab for høiere Pligtens Opfyldelse, naar de ei hindre deres Eier i at erhverve sig Dueligheder til Statens Tieneste, eller naar disse i sig selv uskyldige Herligheder blive Besfordringsmidler til en almindelig Velstands Udbredelse; saa tør vi ei frakende dem deres Værd, ei negte dem Rang med gavmilde Opsættelser for Landet, men ansee dem for saa meget større Belgieringer, som de nytte Mange til, som de gavne meget og længe.

Men de Mennesker, som blot dyrke een Sone i deres Siæl, med de øvriges Forsømmelse, som pleie Hukommelsen og Biddet paa Dømmekraftens Bekostning, blot dyrke Forstanden, uden Hjertets Forbedring, sørge aleene for Siælen, men slet intet for Legemet, der dog er den Kanal, igiennem hvilken Siælen skal drage Nytte af vor Verden, og igjen nytte den, eller vel sørge for Siæls og Legems Velstand, dog ubekymrede for deres udvortes Lyfsaligheds Befæstelse og Haandhævelse; saadanne Mennesker berede de sig til at være Landets Belgierere, deres Medmenneskers Beroligelse og Glæde?

Føle

Føle de deres Forpligtelse til at anvende deres medfødte og erhvervede Gaver, i deres Kreds, paa deres Post, til det almindelige Beste, som af Magelighed og Ørkesløshed noies med en snevver Virkereeds, naar de ved Drivtighed kunde have dannet sig til en mere udvidet, eller paa en lovlig Maade kunde have faaet en vigtigere og mindre magelig Post at bestride; Vel tilfreds med dem selv i deres Dunstkrede og snevve Rum, som Snegleu i sit Huus, som Østersen med sine saa Sandser, i sin egen Bødske, i sin forskandsede Boepæl, troe de sig at være noget stort, naar de, som hiint lade Dyr i Amerika, kunne ved stærke Anspændelser og møjsommelige Bendinger til deres Hungers Stillen, daglig gjøre nogle Skridt, eller har saa travlt med at flytte — en Fær.

Ei heller indsee de deres Forpligtelse til at være nyttige for deres Post, fordeelagtige for deres Embede, drivtige i deres Haandteringer, vigtige for deres Bestemmelse og velgiørende imod deres Medmennesker, som ei sette alle de Forretninger og Eyster tilside, som ei kan bestaae med Opfyldelsen af høiere Pligter; Folk, som vil udvide deres Virkereeds, udstrække deres Agtsomhed og Vindskibeligbed til forskiellige og foranderlige Idrætter, og omfatte med en god Villie saa mange Forretninger, som andre enten vil bære paa dem eller de, for den formeente Fordeels Skyld, kunne erobre, enten det saa skeer af Ligegyldighed for deres Bestemmelse, eller af Blødhertighed, eller af et falst Begreb om Æren, hvis Skjæde de gribe efter,
 eller

eller af Misundelse eller af hvad anden Grund. Saadanne Borgere ville fylde et stort Rum i Staten, og være en svær Deel af det Hele, men ere, i Stedet for en Rettelse og Betsignelse for deres Sammenhæng, en Lynghel og Byrde, nesten slagrørte og livløse Lemmer paa Statslegemet. De ere alt det, de ei burde være, og slet intet af det, de ere satte til. De trække sig ved Uvirk- somhed og Forsømmelse ud fra deres anviste Plads, savnes for deres Post, vende Ryggen til det, som de af Staten lønnes for at passe paa, trække den offentlige Køn for intet, og give sig i Sold hos private Folk, eller vel og omstrippe med en Wig- tigheds Mine, som om de havde hele Verden at forsende, som hele Landes og Byers Vel laae paa deres Skuldre, altid Stundesløse, forrette de, ved at giøre Alt; slet intet til Gavn, Deres Anspændelser savne Overeenstemmelse og Dre- den. Her er Mangfoldighed uden Eensformig- hed, her er Forforskiallighed, uden Diemed.

Ei heller giøre de vel mod deres Medmennes- ker efter Samvittighed og Pligt, eller berede sig til Statens Tieneste, som Led i den store Dre- dens Klæde, der standse med at indsamle Forraad af Kundskab og Klogskab, maale deres Forstand med andres, som taales eller tilforn ere taalte paa samme Post, nsies med Indsigter til Huusbehov, forrette deres Post, saa de ei skal falde i Dvrig- hedens Hænder, eller staae Fare for Uffertelse, dese karrig ud af deres svange og fattige Kundskabs Eiendom, af Frygt for at den skal slippe op, og stræbe

stræbe ei ved daglig Tilvæxt og idelig Øvelse at styrke deres Siæls Evner, forfine deres Smag, forstærke deres Duellighed og forstære deres Færdigheder til almindelig Nytte. Med denne snevre Tænkemaade staae de paa deres Post, springfærdige som Lykken paa Kloden, længselfulde efter Timernes Gæst som Soldaten, der skiltes, i Haab om Afløsning. Intet Forsøg vove de; det gamle Traad, de forrige Hiulspor følge de; saae ei, naar de ei selv kan tænke at høste, gjøre ingen Anlæg til Efterslægtens Fordele, og krybe ved den mindste Modstand mod deres Foretagende, ved den mindste Mine til Misforvielse hos deres Tidsmennesker, som Blodet, under Angest og Skræk farer tilbage til Hierteblodet, som Muldvarpen i sin mørke Bolig, naar han ei kan opbryde den steenbaarde Jord over sit Hoved.

Saa lastværdigt det er at udvide sin Virkekreds, ved at trænge sig ind i fremmede Forretninger og urolig arbeide sig ud fra den Levemaade, man engang har bestemt sig til; saa skadeligt, som det er for os selv og vor Sammenhæng, at tage os mere for, end vi kan bestride; saa pligtmæssigt og ærefuldt er det at nytte med alle sine Evner og Kræfter, at gjøre os Livet behageligt ved Velgiørenhed imod vor egen Siæl og Legeme, ved Omhu for andres Læve og Fremvæxt, ved Underviisning, Raad, Opmuntring, ved gode og priselige Foreanstaltninger, endog til deres Vilkaars Formildelse, ved at aabne Leiligheder for de arbeidsomme til en nyttig Virksomhed, og for dem, som ei

B

kan

kan arbejde, til nødtørftig Pleie. Under saadanne Afveerlinger og Forandringer i vor Drivtighed henflyder vor Liv, som en stille og klar Strøm, der slynger sig igiennem yndige Egne og frødpvækkende Marker. Ved en tusenfald Anvendelse af vore Gaver og Fortrin forædle vi vor Liv, og ved en Mængde af nyttige Forandringer nyde vi det under en altid forfriskende Medfølelse og Fornøjelse af Glæde.

Men skulde det vel være nok, for at berede og bekvemme sig til Opoffelser for det almindelige, at tage sig meget for, udvide sine Bestræbelser og for flere sine Syssler, udbrede sig med sin Arbeidsomhed og Nidkierhed over en vittøstlig Strekning af Forretninger og Pligter, og gjøre sin Drivtighed saa forskiællig og afveerlende, som mueligt er? Intet mindre, M. G. L. — Vi skade med vor Rørighed og Eienedrivt, naar den ei er ordentlig og nyttig. — Hvad er det som udgjør det Sklonne og Fuldkomne? er det blot Mangfoldighed og Forandring, uden Eensformighed, uden venskabelig Forbindelse til et værdigt Viemed, uden Ordentlighed og Nytte, uden Overeenstemmelse og frugtbar Indflydelse, eller velgiørende Hensigter? Aldeles ikke. Hvad Sklonhed er i det Sandseelige, er Fuldkommenhed i det Videnskabelige og Grundige? — Den som farer fra det Eene til det Andet, snart er hist, snart her, geskæftig overalt uden Nytte, hans Liv er vel afveerlende, foranderlig og forskiællig, og under disse spraglene Afveerlinger kan han endog smigre sig imod Selvbeviethed.

hed om Stundesløshed; men aldrig vinder dog saadanne i de Fornuftiges Dine nogen Værd, som en nyttig og ordentlig Mand. Vel er han aldrig ledig, men afvevler med een Forandring efter den anden; ikke desto mindre hænge hans Handlinger dog ei sammen, eller rekke hinanden vensfabelige Hænder til et bestemt og ædelt Dilemma. Saaledes er den Sandfæliges og Sprædbassens Liv. Han tager Lige af hans Levetid som Døgnfluen, og surrer om som Vandbien, til ingen Nytte for sig selv, til Plage og Byrde for alle dem, som straffes med hans Ledighed og Tidslede. Den lærerige Natur være et Mønster for et afvevlede, forskiælligt, behageligt og nyttigt Liv. Himlen, denne prægtige Hvalving over vore Hoveder: hvilken Skueplads for tusende Forandringer og behagelige Afvevlinger er ikke den? snart er den skjeddækket, og, saa at sige, mørkesiet; snart klar og lysset, snart blandet med adskillige Farver. Nattens Mørke, Middagens Klarhed, Solens Glæds og Maanens Bleghed viise sig som Skuespil med en regelmæssig Afvevling. Lige saadan en Eensformighed i det Mangfoldige er kiendelig overalt i alle Naturens Riger paa den Jord, vi beboe. Een Tid ligger Jordens Flade død og begravet under Sneen, isort sine pragtfulde Eißklæder, naar Vinterens Bold afklæder Naturens Skjønheder; en anden Tid reiser Naturen sig op af sin Dvale og Livløshed. Foraaret fornyer dens Skikkelse, og kalder den frem til en glad Opstandelse: en anden Tid fremstiller den i sin fulde Pragt, i sin bun-

B 2

tede

tebe Prndelse, i sin mangfoldige Yndighed. Sommeren fremlokker Alt til Modenhed og Fuldkommenhed. En anden Tid udtømmer den sit rige Skud, sin frugtbare Afgrøde, Landmandens Haab og klækkelige Ven. Høsten forsyner os med Vinterforraad, og sikker os imod dens Odelegelser og Nederlage paa Naturen. Alle disse Mangfoldigheder hænge sammen, ere overeenstemmende og forene sig til alle levende og fornuftige Skabningers Nødvendigheder, Behageligheder og Bederqvælgelser. Saaledes skal og vore Dpostreller være en Samling af nyttige Handlinger og Bestræbelser, som støde sammen til Vædens Tieneste. Vi ligne Naturen; følge dens Beviisning, og opløste os med Tilbedelse og Tak til dens Behersker, vor Fader, vor forsonede Belgiorer, ved at føle os selv, som vigtige Redskaber i Guds Haand til Medmenneskers Fordeel. Vor Ungdoms Foraar være frugtbart paa Rørigheid, Tækkelighed og Glæde. Vi glemme Kundskabs og Dheds grødefulde Sæd, vi indsamle Dueligheder og Færdigheder til Indhøstning for Fædrelandet, at vi kunde bære moedne Frugter frem, naar Sommeren og Efteraaret af vore Leveaar fremrykker, uvisse om vi nogen Tid opleve Alderdommens Vinter.

Vi ere i hinandens Gield. Enhver af os, uden Forstikial paa Stand og Rion, er forpligtet til at opofre Siæls og Legems Kræfter, sin Formue og udvortes Lykke, til sin egen og Medmenneskers Nytte. Vi staae i Statens og Fædreland-

landets Sold, ja i hele Verdens. Nærmere og længere Baand knytte os til hinanden. Almindelige og særdeles Forbindelser indskrænke og udvide vor Virksomheds Kreds, og anvise os de nærmeste og fiærneste Betroere, som vi skal udbetale paa vor Giæld til, uden nogentid at faae den udredet. Den Andeel vi tage i de forskjællige og mangfoldige Fordele, som det selskabelige Liv, den politiske Forfatning og de borgerlige Love frembyde og tildele. De Velgiærninger, vi indsamle ved en mild Regierings velgiørende Foranstaltninger, naadefulde Indretninger og faderlige Udgydelser af Landets offentlige Indtægter, der som Blodet i det menneffelige Legeme udstrømme fra Hovedet igiennem Hjertet, til det hele Statslegems Huld og Velstand. Disse velgiørende Udgydelser, fra Regenten til Undersaatterne, ere som Floder og Søer, der komme fra Havet og løbe igien til denne deres Moder tilbage. Almindelige Foranstaltninger fordre almindelige Udgyvter eller Opoffrelser af enhver Undersaat af hans Forraad til Landets Vel, enten saa denne Forraad bestaaer i Sjælens Rigdomme, i Forstandens og Hjertets Fortienester, i foregede Indsigter og Wiisdoms Skatter, eller i nyttige Arbeider og Kunster til vore Nødterftigheds Linderung, til vor Mageligheds og Overflødigheds Pleie, eller i Gods og udvortes Formue; saa ere vi derfor ligesulde giældbundne til hinanden, for de Tienester, vi nyde af hinanden; for de Arbeider og Opfindelser, som lette vor Trang og forsøge vore Bequemmeligheder; for den Beskyttelse og Varetægt, som betrygger os,

under Brugen af vore Betsignellers Fylde. Vi give, fordi vi have taget. Vi dele ud igien af den indsamlede Host, af offentlige Stiftelser til en god Opdragelse for Staten, til almindelig Kundskabs og Dnnds Ubredelse. Glædes vore Siæle med Indsigter og ædle Følelser, vore Legemer med Overflodighed; oplives vi ved Fornøielser, og beriges med Bequemmeligheder, som vore Forsædre ei engang kiendte af det blotte Navn: hvilket Overflud af Opførelser skal da ikke, for alle disse aabnede Kilder udvælde til Medmenneskers Oplysning, Forbedring, Velstand og Lyksalighed? — Er det blot vor guddommelige Menneskeven, Guds mageløse Søn der kan sige, og i Gierningen bevise sin Udsagns Sandfærdighed: Menneskens Søn er ikke kommen, for at lade sig tiene og opvarte, for at tage imod Belgierninger, Tienstbeviisninger og Opførelser af andre, men for at tiene, for at gjøre vel imod en heel uhykkelig Verden, og give sit Liv til en Iagienløsnings Betaling for alle, eller ved sit Livs Opførelse tilkiøbe den hele Folkemængde, det menneskelige Kiøn Redning, Benaading og Salighed? Er det ham aleene, som sætte disse hellige Forpligtelser, eller fremstiller han sig, som et Monster for sine Apostler, for Kristendommens useilbare Lærere, der, ligesom han, deri burde være Exempler for alle Kristne? hiin store Apostel, giennemtrængt af Menneskekærlighed, tildømmer denne virksomme Hjælpevillighed den største Værd og Forrang for alle Dnyder (1 Cor 13). Han udtrykker sin Medfølelse af andres Trang til Kundskab

skab og Underviisning i Kristendommen saaledes: Jeg er baade Græker og Barbarer, baade Lærde og U lærde en Skyldner: Jeg er alle Nationers gjeldbundne Apostel, forpligtet til at udbrede Kristendommens søde Lugt, eller dens hiertestyrkende Lærdomme for alle. Menneskekierlighed, Medfølelse af andres Lard, Villighed til at giere vel, og nytte saa mange og saa meget som mueligt er, som indgyde ædle og faste Grundsatninger i andres Siæle, og befæste deres indvortes og udbortes Lykke, er Kristendommens ubedragelige Skildt og ægte Præg. Denne Gjeld skal alle afbetale paa, endskjønt den aldrig bliver udbetalt. Værer ingen noget skyldig, uden indbyrdes Kierlighed (Rom. 13), er en Apostels gjeldne Leverege.

Opførelse til det almindelige Beste af Siælens Evner, af Forstandens og Hiertets Gaver og Fuldkommenheder, stemmer saa nøie overeens med den Grunddrikt Skaberens har lagt i vor Natur, til at tænke os frem i Sandhedens Rige, indsamle Kundskab, udvide vor Forstand, forsøge vore Begreb, skaffe dem alle større Klarhed, Rigtighed og Visdom, og under alt det føle en idealfø Fornøielse ved denne Driktens Tilfredsstillelse, og Misfornøielse ved Hindringer og Modstand, eller ved Wildfarelsers og Fordommers Forskandning mod Angreb paa deres Svækkelse og Overvindelse: en Fornøielse og Misfornøielse, som er ganske uafhængig fra Legemet, og fra Sandsernes Belystelse. Det naturlige Anlæg i vor udødelige

Mand til Sandheds Opsporelse og Eftergrundskning, den Belyst vi smage, naar vi finde endog den Nøgne, den fra al laant Pragt af Vid blottede, fra al Indbildnings Glimmer aflædte Sandhed, forsøder og letter hver en Erobring i Sandhedernes vitløftige Rige, og hjemhenter os Kundskabs Skatter, hvis Besiddelse forsøger vor Livs Forlystelser, vor Sindroe og Tilfredshed. At nu ei Forstandens Rigdomme, som en renteløs Kapital, som en død Skat, unyttet og ubrugt skal ligge indspærret i den menneskelige Siæl, har Guds forunderlige Wiisdom med Drivten til det Sande, Rigtige og Lærerige, forbundet en anden Gunddrivt, Lyksaligheds Drivt, der uegennttig skal lukke op for Wiisdommens Giemmer. Denne medfødte Drivt bestemmer os til det selskabelige Liv, skynner os til at meddele Andre vore Tanker, vore Opdagelser, vore Følelser og Tankemaade, og veileder os til at troe, at vi ei ere til blot for os selv og alle andre Væsener uden for os, blot til for vor Skyld, men at vi bør meddele os til andre, befordre deres Fuldkommenheder, ligesaa vel som vor egen, tage Deel i deres Held og Uheld, og ved Velvillighed dertil vinde deres Kierlighed og Agt, en Binding, som belønner vor Deeltagelse i fremmedes Kaar med en beroligende Glæde og en nye Tilvæxt i vor egen Lyksalighed; en Lyksalighed, som vi nyde dobbelt, ved at formindske Elendighed hos andre og udgøde, ved Hiølsomhed og Raad, Fornøielser og Tilfredshed. Endog mislingede Forsøg, endog den tilbagedrevne og ofte forhaanede Giernvillighed,

til

til at forsøge andres Bequemheder, og forskandse deres Lykke, forædler vor Hjerte, og ernærer den uegennyttige Følsomhed og virksomme Menneſke-tierlighed. Ere vi nu alle forpligtede til at pleie hver en Grunddrixt i vor Natur, at ſkaffe den beſtandig Næring og Underholdning; ſaa maae vi og, ved ædle Handlinger, ved nyttige Yrætter ſøie den moraliſke Grunddrixt, ſom ytrer ſig ved Fornuftens Udvikling deri, at vi ere fornoiede med os ſelv, naar vi har tænkt og handlet ædelt; derimod misfornoiede, naar vi har handlet nedrig, uretfærdig og fornærmelig. Hvorfor har vel det guddommelige Forſyn ſaa forſkiellig, ſaa viiſelig uddeelt ſine Gaver, at der i denne Uddelelſe er ſaa ſtor Forſkiel ſom paa Trækkene i de menneſkelige Anſigter? Hvorfor har han ſøiet ſaa viiſe Anſtalter, aabnet ſaa mange Veie, givet ſaa tallos en Mængde Leiligheder til at udvide og berige vor Forſtand, forsøge vor Klogskab, styrke vore Sindsgaver, tilfredsſtille vore Grunddrixt, forædle vore Følelſer, forbedre vore Hjertes? hvorfor alt dette, uden, fordi vi ſkal aagre med denne Skat, være gode Huusholdere over diſſe Gaver, knytte et uopløſeligt Baand imellem os og vore Nædmenneſker, forhøie og mangfoldiggjøre deres Glæder og forſøde dem det ſelſkabelige Liv? hvorfor ſøier Albeherſkeren, den hele Verdens Beſtyrer, det ſaa, at vi ſkal være omringede af vildfarende, overtroiſke, enfoldige og uoplyſte, uden for at anviiſe en opluſt Forſtand, indſaſkede Indſigter, erhvervet Klogskab og Erfarenhed ſin rette Virkeſkreds, inden for hvilken vor Tænkekraft kan ved at

uddele berige sig, og ved at bruges blive øvet og styrket? hvorfor er vel den oplyste Deel sat iblant de Bankundige og den til Underviisning trængende Hob, uden for at sfinne, adspredte Bildfarelses Mærke, bryde Fordommens Bold, senderive Overtroens Lænker, og ophøie Mennesket over det dyriske til sin sande Adel? hvorfor vrimler Landet af Fortrykte, Forurettede, Forarmede, Nedsidende, Forældreløse og Enker, uden for at skaffe de Retskyndige, Mægtige og Bemidlede Afræk paa deres Kundskab, Bælde og Midler, uden for at opfordre enhver med sine anbetroede Gaver, til at sfiælne imellem Ret og Urret, lue Urretfærdighed, besnytte Uskyldighed, forjage Kummer og Fortrædelighed, mædtele Hielp og Trest, afhielp Mangler, skabe Lykke, stifte Held, befæste Glæde overalt og saalænge mueligt er? Ere vi da ikke alle af Naturen bestemte til at giere Dposfrelser til hver Mands Bel, siden vi derved tilfredsstille vore Grunddrivter, befordre vor Lyksalighed, og legge vor Underdanighed imod Naturens Herre, vor Fader, vor uskatterlige Belgierer, for Dagen? Men mon og Uddelelse af den udvortes Fornue, og gavmilde Stiftelser, endog til Skoleungdommens Understøttelse, kan kaldes Dposfrelser for det Umindelige, og som andre Dposfrelser kan giere Fordring paa en udedelig Erindring af den sildigste Efterflægt? Hvorfor skulde disse priisværdige Foranstaltninger til at sette den trængende Flittighed, den dydige Duellighed i Stand til at berede sig uden Kummer og Ængstelse for det Nødtørstige til Statens Tieneste; hvorfor skulde disse faste og

urna-

urngælige Haandrefninger ei fortjene Navn af Dyofteller? De ere og blive evige Mindesmerker for Belgiereren, og uforgiængelige Trestøtter til de Edelmødiges Forevigelse. Kommer nu dette til, at den Goddædige har handlet efter faste Grundfætninger, ikke efter Indfald, ikke af Overiuelse, allermindst af urene Hensigter, og har overtænkt sit hele Anlæg med beraad Hu, for at befordre Guds Ære, og være et Hielpemiddel til Dnys og Kundskabs Udbredelse, til Retfærdigheds Haandhøvelse, til Religionens Grundfæstelse, til Uskyldigheds Redning, til den indvortes og udvortes Velstands Fremme; saa fremtriner Belgiereren i sin sande Værd. Har Giveren, for at ligne Gud, for at forædle sin Siæl, for at forbedre sig selv, for at gjøre saamegen og saalænge Nytte som mueligt er, efter de ædelste Besværgrunde og kraftigste Driveskædre, nu, da han ei længere kunde være sine Tidsmenneskers Glæde, Beskyttelse og Trest, lagt saadanne Grundvold til Efterslægtens Lindring, at han, efter hans Hiemreise til Uædeligheds Land, ei alene ei skal savnes, men endog være uædelig, saalænge Verden staaer, og derved holder sig skadesløs imod en kort Levetid, som ellers har afbrudt hans ædelmødige Bestræbelser, og tilstoppet Bedervæggelsens og Glædens Kilder, for den Kredts, han i levende Live gavnede. Ere nu slige Stiftelser tillige ægte Frugter af Selvfornægtelse og Indskrænkning af den Goddædiges egne Fornøielse, Nødvendigheder og Bequemmeligheder, uden dog at have formindsket og forspildt de sig tilbydende Leiligheder.

der

der til at leve for sine Medmennesker, og indhøste den usfatterlige Fordeel af sin Forraads Anvendelse, at Drivtighed har vundet Kræfter, de synkende Hænder ere blevne styrkede, den modfaldne Ærlighed oplivet, den uskyldige Elendighed grebet under Armene, den dydige Nøgenhed klædt og uddraget af sin sinudsige Dunkelhed, fortrængte Genier fremlokkede og belønnede, heldige Naturgaver opelskede, forladte Enker understøttede, Faderløse og Umyndige fremtrukne, opdragne, underviiste og istandsatte til at være Statens tænksomme og arbeidsomme Lemmer. Har den Edelsmodige ei forsemt af sin døde Formue at skabe Liv og Rørig-
 hed, at dræbe skadelige Bedtægter, haardnakne Skikke, forældede Fordomme, graaehærdede Baner, den forgudede Overtroe, og tilbedede Bildefarelser; kort sagt: har Belgiereren tilberedt sin rige Formue til at være en frugtbar Udsæd, der evig skal grøde og opvoxe til Kristendommens Befæstelse, til Dyds og Retsskaffenheds Udbredelse; saa er han værdig til Udødelighed her i Verden, om han end aldrig fik den, om end Misundelse, Erobringer, Bold, Tidens graadige Tand skulde fortære hans Grundlæg, opæde hans Udsæd, kuldaste hans Stiftelse, eller ved at omstøbe den, overgive hans Navn til Forglemmelse. En uaf-
 tvistelig Ret til deres Levealders Kierlighed og Hengivenhed, til Efterverdenens udødelige Erindring og trøstige Efterlignelse har alle de, som bruge deres Værd, anvende deres indvortes og udvortes Fortrin, deres naturlige og erhvervede Pund til almindelig Beste til Fædrelandets Dyg-
 te,

te, og derved viise for hele Verden, hvor fast de troe, at egne Fordele og Landets bør være uadskillelige, og føle det som en grundfast Sandhed, at ingen for sin Person kan lide vel, naar hans Medmennesker derover skal lide ilde. Saadanne Menneſkevenner forſegte deres Menneſkeværdighed ved deres Navn fra Undergang, og drage bort fra Jorden med den uſfatterlige Tilfredshed: Vi have ei levet for os ſelv aleene, vi have ſat vore Tidsmennesker i Driſt til at gavne længe efter vor Død; Vi have lagt en faſt Grundvold til Efterſlægtens Opkomſt og Velſtand; vi have haandhævet vor Adel ſom Udødelige, ſkionnet paa vor Nedſtammelse fra Guddommen ſelv, efterlignet den almindelige Fader i Godgjørenhed og Hielpvillighed, og tør haabe, i en næiere Forbindelse med Forſoneren, den Benaading, de evigvarende Fordele, ſom hans Løfter ere os Borgen for i en grændſeles Evighed.

Til Ære for det menneſkellige Kion, have alle Levealdre ſaadanne Folk at opviise, der have været deres Medmenneskers Redning, Styrke og Lykke. I alle Stænder, i alle Fag giemmer Historien og Aarbøger os diſſe Velgjøreres Minde. Regentere og Statsmænd, ſom har den vitløſtigſte Virkekreds, og de fleſte Leiligheder til Opofrelſer for det Almindelige, have og Historieſkrivere og Poeter forſt forevigtet. Hvad dømme vi om hiin Konge i Athenen, Kodrus, der rummede i hans ſtore Siæl en Kierlighed, der ei omfattede mindre,
end



end hans hele Stat. Denne sidste Konge i Athen, som endog Nationens Vrefrygt gjør udødelig ved at ophæve Kongeregieringen, ved hans ærefuld Død for Landet. Denne Mand gaaer selv til Draklet, for at hente Raad til Landets Frelse og Fiendernes Nederlag. Svaret bliver: Det Folk, hvis Konge bliver dræbt, skal vinde Seier. Glad over Statens Vel, paa hans egen som Konges Bekostning, seierrig i Haabet drager han bort, med saa rolig en Fortrøstning, som om en anden og ikke han selv skulde være dette Offer, denne kostbare Løsepenge for Seieren. Kongen midt i Kampens Heede, iiler Klædt som en Bonde til Fiendernes Feir, hyper Klammerie med Forposterne, saarer en Soldat og bliver i Tryngden nedlagt paa Stedet. Athenienserne fulgte usfortøvet efter, nu ei mere som blotte Undersaatter, men som Børn, der hævnede Landfaderens Død, og Døden i hvert et Hug beforder Seieren. Athenienserne fordre deres Konges Liig tilbage. Dorerne forbauses over Draklets Spaadom og drage over Hals og Hoved tilbage: hvad søle vi for saadan en Konges Opoffelser for Staten, der paa hans Livs Bekostning forstaaer at aagre med Tidernes Overtroe til hans Lands Frelse? Pisistratus, som den republikanske Tænkemaade skeeler til, og finder saameget at sette ud paa som Erobrer og Voldsmand paa den Trone, han ærefuld beklædte. Med en mageløs Uegennyttighed og en uforlignelig Retfærdighed førte han det Overherredømme, han paa Frihedens Bekostning havde tillistet sig. Endog paa Tronen var ingen mere Undersaat end han,

og

og større Patriot. Saae han nogle at drive ørkesløse om paa Torvet, kaldte han dem til sig og spurgte om Aarsagen til denne Dumdreven; svarede de: vi have hverken Korn eller Arbeids Dyr, saa sagde han: af mig skal I faae begge Dele — gaae til eders Landarbeide og dyrker eders Agre og Hauger. Hvo misliender Keiser Titus's sande Værd? Menneskekierlighed og Fortienester af sin Levealder har Hævd paa Udsædelighed hos den sildigste Efterflægt. Titus beundres endnu og elskes af alle, der sætte Priis paa Ulegens nyttighed og Opofrelser for det almindelige Beste. Denne Mand, hans Levets Belyst havde en Grundsætning, som han bestandig blev troe: Lad ingen gaae haabeløs fra dig. Det sømme og sølsomme Hierte, som Naturen havde skænket denne Prinds, og Opdragelsen havde forædlet, slog stærkt i hans Bryst til en virksom Beivrelse for Landet. De Dueligheder, han havde erhvervet, brugde han uden Karrighed, som Helt, Statsmand og tilkommende Behersker. Klogskab og Heimodighed, Bessedenhed og Medlædighed udmerkede hans Handlinger som Fyrste og Patriot. Han sølte den sande Værd, løsrev sig fra Udsævelsers fortryllende Strikker, og troede, at det var en evig Skam for en Regent, over saa tallos en Mængde Underdanere, at være en Slave af Laster, de værste Fiender for Staten. Ofte vilde hans Hofmænd indskrænke hans Gavmildhed ved den Erindring, at han var alt for gavmild paa Løfter, ret ligesom en Titus, hverken vilde eller kunde holde dem. Været kun, svarede han, ube-

ubekjendte i denne Post: Fra en Fyrste maae ingen Siæl gaade, bedrøvet og mørksoiet bort. Hvorledes gik det denne Keiser, som ansaae hver Dag forspildt, han ei havde giort noget got? blev han glemt af sin Levealder? lod Uffionsomhed hans Navn synke ned i en evig Forglemmelse? Staaer han i Aarbøgerne antegnet med Træk, som skamfjænder Menneskeligheden? Nei han lever, og med sit Exempel den Dag i Dag er danner Fyrsters Børn til Landsfædre. Denne vederqvægende Soel dalede for den romerske Stat, til et ubodeligt Tab, og en uforvindelig Sorg for hver Mand. Alle Landets Børn sørgede over ham, som Børn over en Fader, og Statens Sorg var saa hiertesmertende for alle, som Sorg i Familien ved Paarørendes Tab. Statsraadet overøste denne virksomme Siæl i Stats Begemet, efter hans Flugt fra Staten til en høiere Virkekreds; med saa hiertelige Koytaler, og hødrede ham med saa stærke Følelser af Taknemlighed, som aldrig nogen Regent i levende Live, paa Tronen, i Hynkeriets blomstrende Alder var bleven beæret med. Men hvorfor henter jeg Beviis for den Udødelighed, Regenters Opofrelser for Folk og Stat er sikker paa hos den sildigste Efterfløgt af den gamle Historie? Har ei vor Levealder sine Liler, Trojaner og Antoniner, og vor Land bestandig havt Knudter, Baldemarer, Christianer og Frederiker? Konger, der tænke som hiin Alexander Sever, der tegnede, for at huske, hvem han havde givet noget. Naar han saa af sin Fortegnelse saae, at der vare de, som ei havde forlangt noget, eller saameget som han

han ønskede dem; lod han dem kalde for sig og sagde: hvorfor forlange I intet af mig? Vil I jeg skal være i eders Gæld, forlanger, at I ei skal miste, og siden klage over mig. Saa tænke iegode Regentere, og deres Tænkemaade indhenter dem Udødelighed paa Jorden. Et nyligt Exempel svæver os alle i frisk Minde. Vor store Landets Fader, der ædelmodig arbejder paa at sette sin Stat i Stand til uegennyttige Opoffrelser, har som en Fader staaet sine Undersaatter som Børn i Forstandens Sted. Mere ved Raad end ved Love, mere ved kiærlige Formaninger end ved Befalinger, har han søgt at dræbe Hypepighed og Overdaadighed, der begyndte at vore til et Uhyre, som slugte ei aleene hvad Flid og Virksomhed kunde bierge, men mere til, og forvoldte, at Mængdens UdgiFTER nu ei længere stode i Egevægt med Indtægter. Denne fornemme Syge, der endog trængte sig ind i den ringe Stands Huse, forstyrrede al Orden, udbredte Kummer og Elendighed, forførte den redelige Huusfader til at være Bedrager og Forræder imod sin Familie, som for at ernære Uhyret solgte sig til Laster og Lasternes Haandlangere. Denne Pest, som dræbte for Fode, og begyndte som hiint Udyr at faae syn Hoveder, gav Regenten et dødeligt Hug. Hvad en falsk Følelse af Ære, en vanærende Eignelyst holdt enhver estertænksom Underdan fra at begynde paa, af Frygt for deres Foragt, der vilde udskamme ham som en Afstikker, en Fransalden, en Mand, blottet fra al Smag og Levemaade, det har du, vor Christian, den sildigste Alder

G

skal

skal velsigne dig derfor, det har du, uden Lovs
 Mine fortrængt og afskaffet. Nu glæder hver
 rettskaffen Patriot sig, under din Tilsmilen, at
 indskrænke sig i det huuslige Liv, og skionner paa,
 hvad han derved vinder til sine Børns værdige
 Opdragelse for Staten, istedet for at Uppighed
 tilforn tvang ham til standsmæssige Uordener og
 Bekostninger, lige indtil at leve paa andres Be-
 kostning. Vel os under saadanne Konger, der
 fra Buggen af troer sig at høre Staten til, og be-
 vise ved hvert et Skrit i Livet, hvor uudslettelig
 indpræget den Sandhed er i deres Siæle, at de
 skal være Gud og deres Tronfølgere ansvarlige for
 hver en Undersaats Gods, Liv og Alt, der er be-
 troet til deres aarvaagne Beskyttelse. — Kan da
 ei disse ophøiede og kronede Belgiorere fordre Fol-
 kets Gienkierlighed, Troskab og Underdanighed,
 som en vitterlig Gield for deres udbredte Virksom-
 hed og ærefulde Drivtighed til Millioners Vel?
 Endog i deres levende Live har den dybeste Vres-
 frygt og en underdanig Taknemlighed udmerket
 dem med Navn af Soterer, Guergeter, med Navn
 af Siegode, de Beste, Landets Værn og Beskyt-
 tere. Er nu en Regents Liv det ædelste, fordi det
 kan være det nyttigste; thi hans allerstørste Virke-
 kreds opfordrer alle hans Evner, Kræfter og Ga-
 ver i tusinde Forbindelser, efter hver Stands For-
 skjællighed og Tarv: hvem bør vi da tilkiende For-
 rang for ham til et uforglemmeligt Ureminde hos
 den sildigste Esterflægt? Men hvad skal Regens-
 ten udrette, uden drivtige og raadrige Statsmini-
 stere, uden redelige og uegennyttige Statsmænd?
 Disse

Disse nærmeste Belgiorere efter Overhovedet ere næst efter ham Medbeilere til den jordiske Udødelighed. Hvem ære vi meest, enten dem, som arbejde med Forstanden, eller med Legemet, enten dem, som kun nytte med saa Evner, eller dem, som sætte alle Siæls Kræfter i Bevægelse og opofre Alt for at nytte? Hvo ere meest velgiørende, enten de, som paa en ringe Post blot som Hiul og Maskiner skal drives af andre til Hensigter og Bestemmelser, som de ei engang kan fatte eller forudsee? En god Konge fortjener at have Underlinger og Statsmænd om sig, der ligne hiin Galetes ved Kong Ptolemæi Hof. Et tækkeligt Ansigt, en ædel Karakter, et yndigt Væsen og en Siæl, som fremtriner ved en fornuftig Følsomhed og aldrig hvilende Beivrelse for andres Vel, er noget uadskilligt fra Galetes's Person. Engang var han reden ud med Kongen. — I det samme bliver han vaer, at man langt borte derfra slæber nogle til Ketterstedet. Intet Dieblik forsømmer denne Edeltænkende til at giøre vel. Konge, siger han, siden vi til en Slags Held for disse Stakkelsmennesker, der ere dømt fra Livet, nu ere komne til Hest, saa lad os dog, om De saa behager, sætte Farten derhen. I dette afgjørende Dieblik lade vi os tilshyne, som frelsende Guder. Kongen optog dette Forslag med største Velbehag, yndede hans omsøgende Hiertelav, reddede de til Døden bestemte, og forsøgede hans Kiærlighed til denne Günstling. Vere vi ikke endnu Oldtidens nyttige Statsmænd, Fædrenelandet hengivne Helte, uegennyttige Belgiorere og patriotiske Borgere?

gere? Deres Afmindelse døer aldrig ud, saalænge Dyd og Ketskheden beholder sin Priis iblandt Mennesker. Alle Tidspunkter opviise agtværdige Mænd i alle Stænder, fra Regenten til den pligtfuldende Faldbruger og den rolige Arbejder. Hvo veed ei deres Navne, hvo kiender ei deres Værd, og føler sig ved at efterligne deres Dyer og Fortienester? Naar store Ulykker, som Orkaner, trække op over et Land, naar indvortes Oprør og sammenrottede Partier ulme, som ildsprudende Bierge til Udbrud, og arbejde paa at aabne Afgrunden som en Grav for Indbyggerne; naar Fiendtlighed, avlet af Misundelse over et Lands Vælde, oplakket af Ære og Erobringslyst, og ernæret ved andre oprøriske Lidenskaber, bespænde Lande og Riger; saa har et naadigt og Alting bestyrrende Forsyn i Landets Skied giemt og oplakket dets Redning og Værn, dets Mure og Forsvar. Det synes at truende Ulykker kun faae Lov til at ængste og rase, for at give et Lands statskyndige Mænd, ægte Helte og redelige Patrioter Ledighed til at fremfinne i deres fulde Glands, udvikle deres Evner og lyne frem til Fienders Skræk og Fædrenelandets Held. Fiendtlighed selv skærper den angrebne Nation, bemandet og underviiser dem i Krigsfinheder, og giver dem Værgemidler i Hænder til Udseggelse og Seier, ofte over de Ansaldende selv eller deres Børnebørn. Saaledes kan en Fiende selv hvæsse det Sværd, som skal tugte hans Efterkommere.

Men som Dnd og Ketsfaffenhed, Dpofrelser og Belgierninger bør hædres, hvor og hos hvem man finder dem; saa have alle Mægtige og Høie, Lærde og U lærde, Fattige og Rige, som alle kan nytte og glæde deres Medmennesker, fuld Ret til Hviagtelse af deres Tidsalder, og til en taknemmelig Erindring hos Efterfølgende. — Men alle ere derfor ei værdige til lige stor Agt og Hædrelse, til lige stor Berømmelse og Eftermæle. De, som nytte med deres Siæls Fortrin, med deres ædle Tænkemaade og selgeværdige Exempler, have Forret for dem, som blot gavne med Lemmerne, og de, som nytte med Siælens Skak, have tit, ligesom Omstændighederne bestemme det, Fortrin for dem, der blot opofre deres udvortes Formue. Derfor har Historien reddet Regenters, Lovgiveres, Statsmænds og lærde Mænds Navne fra Undergang, fordi de staae i Spidsen for det menneskelige Kiøns Belgierere; Skulde ikke den ædelmodige Regent, der blot tænker og lever for sin Stat, den duelige Statsmand, der vaager Nat og Dag over Medundersaatters Velstand og Sikkerhed; Den General, der arbejder med sin hele Siæl, for at udspeide Fiendernes Anlæg, og udfinde Gienveie til en ærefuld Seier og Krigens Drab, uden Blodbad og Sværdslag; Skulde disse Skæbnguder ei have høiere Plads i vore Hjertes, end den indskrænkede Hytteboer, den trælbundne Jorddyrker i sin snevre Kreds? med hans saa Evner og den liden Nytte han med al sin Redelighed udvirker mod hiine. Generalen, denne levende Siæl i den store Krigsmaskine, Hæren, han, som ord-

ner, dreier og vender den efter Behag, og bestemmer den, som en Morderengel til Nederlag, skulde han ei have Forspring til et varigt Erminde for den Soldat, der handler, fordi han settes i Bevægelse, og maskinagtig, uden at brøde sin Hierne, Iystrer Ordre? Er ei Themistokles mere agtværdig, hans Fortienester mere fremlysende, hans Opofrelse for det Almindelige større og længere nyttige, end den under hans Ansørel, lige indtil Maserie tappre Kynægirs Krigsberømmelse? Denne gjør store Nederlage, jager de forfippede Perser tilbage til deres Skibe, holder med sin høire Haand paa det fiendtlige Skib, og slap ei, førend han mistede Haanden; greb derpaa fat med den venstre Haand, og, da den var hugget fra ham, beed han som et rasende Dyr i Skibet for at holde paa det. Ikke desto mindre staaer han i Staternes Historie ved Siden af sin Hærfører. — Og skulde Themistokles's Scier, der kun gavnede Staten engang for alle, have større Vægt paa den Fornuftiges upartiske Vegtkaale, end Solons viise Indretning med Statsraadet i Athen, der bestandig skaffede Landet mange og anseelige Fordele? Skulde den praktiske Lærde, der tilbereder sine Indsigter til hver Mands Nytte, der ufortrøden nedriver paa Vankundigheds Rige, gaaer indgroede Fordomme og rodfæstede Wildfareller imøde, legger Grundvold til den nærværende og Efterslægtens Oplysning, og vover Forsøg, som først moednes længe efter hans Død; Den retskafne Lærde, der løsspænder Sandhederne af deres trykkende og slaviske Nag, affkaller og affhinder dem,

dem, for at frembyde den søde Kiernes; Den due-
lige Wiise, der af den Lærdoms Forraad, han
daglig forøger, tillaver en sund og nærsom Føde
for alle Stænder, og danner andre til Lærere,
Statsmænd, Læger og værdige Undersaatter; skul-
de han ei have en høiere Grad af Udødelighed og
et større Erminde, end den drivtigste Kiskmand,
den dueligste Haandverksmand, den stræbsomste
Agerdyrker? o. s. v. Den Luther, af hvis
Grundighed og Underviisning Millioner Christne
endnu indhøste de rigeste Belsignelser; Den danske
Luther, den for Guds Ære nidkiære Johannes
Lausen; skulde denne og hiin ei staae øverst i vore
Mindesmerker? skulde disse ei være meest sikke
paa Forevigelse, paa en længere Evighed, i det
ringeste saalænge, som deres Udsæd af Belgier-
ninger skyder Grøde til Christendommens Floer?
Skulde Nationers Lys, hele Folkeslægters Salt
imod den indsnegne Forraadnelse i Sæderne, Luci-
aner, Horatier, Juvenaler, Persier og Nabue-
re — disse Lasternes Svøber, der gjøre Uorde-
ner latterlige og Dyrer øiensynlig tækkelige; skulde
de ei i vore Dine og Esterlægtsens Erindring
være mere uforglemmelige, end de, som holde for-
længst opfundne Sæbesnyderier og Saltkogierier i en
stændig Drift og Gang? Men maatte kun Hek-
tegierninger og forbausende Handlinger, som gjøre
Opfugt paa Jordens Overflade, ere værdige til Udø-
delighed og Esterlægtsens Erindring, og ikke stille
Dyrer eller rolige Fortienester, som uden Støien
og Bulder indvirke Glæde, Liv og Hengivenhed
til Fædrenelandet i Mængdens Siæle? Handlun-

ger, som gjøre Erobringer, uden at forlange Seiers-
tog og Triumphbuer, som nytte uden at larme,
uden at tilstjeme sig Navnkundighed? Vi tilstaae,
at de ældste Skribenterne have givet store Bedrivter
Forrangen, og derved begravet en Deel rolige, ny-
perlige og ædle Handlinger, til største Tab for
Verden, i en evig Forglemmelse. Men det var
mere Tidernes, end Skribenternes Feil. Krigs-
aanden herskede. Den duelige Huusfader, den
ædelmodige Bonde, den uegennttigg Handels-
mand, den veltænkende Soldat, den retskafne Fa-
der, den sig udmerkende Huusmoder, den retsin-
dige Arbejder, undgif deres Opmerksomhed. Der-
ved er den ældre Historie bleven mindre lærerig
for det daglige og huuslige Liv. Men vore nyere
Skribenterne opsamle ærefulde Handlinger i alle
Stænder, som efterlignelseværdige Menstre for
de nu levende og kommende Slægter — Dyder
forevijs De, enten de saa ere klædte i Purpur
eller omhængte med Pialter. Paa Udødeligheds
Liste med uforglemmelige Regenter, Fædrenelan-
det opofrede Statsministre, Livet ei skænnende
Generaler og Admiraler, fortienstfulde Værde,
Videnskabernes og Christendommens Befordrere,
patriotiske Kiebmænd, finderige Kunstvere og
Haandverksmænd, staaer nu den for Forsøg og
Opofrelser ei bævende Landmand, den stræbsomme
Bonde, den drivtigg Huusmand, den duelige Ma-
tros, den dybige Soldat, den høimodige Fisser.
I vore taknemmelige Fortegnelser og historiske
Mindesværker, fremtræder Tid efter anden, paa
samme Skueplads i vor Egn, i Fyen, en Jor-
gen

gen Bræbe, en Holger Rosenkrantz, en Christen Friis, en Jens og Hans og Mogens Mule, en Hans Mikkelson, først Rektor siden Bisp i Fyen, Thomas Broderus Bircherod, Doktor Eskild Christensen, og Kornelius von der Hamsfort; Hans Madsen, Bonsaks, Peder Pedersen Raadmand, og hvo kan nævne dem alle, der ved deres Forstands og Hjertets Værd, og ved deres Formue have gjort sig fortiente af vor Gymnasium og Skole? Men tænker ei M. G. L., at blot Lærde og gavmilde Medmennesker fortjene Ureminder? Og saa de, som ved nyttige Opfindelser, udmærkede Fortrin for deres Jevnlige have tilvundet sig offentlig Bisald og Agtelsestegn, ogsaa disse ere Beløiere imod Landet. Af dem er der ei heller Misvert i vor kiære Fyen. Jeg vil kun anføre en Rasmus Edsberg, Sognepræst i Brenderup, en Jørgen Larsen i Gieldbne-Mølle, Knud Nielsen, Smed i Odense, Knud Nielsen i Hunderup, Christen Hansen og Hans Søegaard i Søerup og mange flere.

Men skulde jeg vel glemme en Edelsmodig, hvis uegennyttige Godhed imod Skolen, endnu svæver mig og min Skoleungdom i frisk Minde? Jeg vil sette hans Handling, da jeg ei har Lov til at nævne hans Navn. En Borger her i Byn af Haandverksstanden, for at skionne paa den Forbedring i Disciplernes Sæder, og belønne den Ordentlighed i deres Opførsel, som han havde merket til, for at opmuntre dem især af Skoleungdommen, der havde vendt Ryggen til et vildt Væsen,

og formindsket deres Naahed i Sæderne, skienkede denne Mand en Gave, som offentlig og efter bedste Indsigt blev uddeelt paa Skolen. Jeg synes endnu at være et Dienvidne til det uskyldige Bæsen, det blide Ansigt, den glade Tone, den behagelige Tilfredshed, med hvilken denne gode Mand udtrykte sig, da han overgav mig Gaven. Endelig efter en ukunstlet Samtale sagde han et glad Farvel, og gik bort med saadan en Munterhed, som om han havde modtaget en Skat, og ei selv bortgivet noget, en Munterhed, som præger den Uskyldiges og Edeltænkendes Karakter.

Men at man ei skal mistænke mig for Partisshed imod mit eget Kion. Endog den blotte Mistanke skrækkes jeg for — at de Belgjorende af det smukke Kion ei skulle forurettes ved Udelukkelse af Udsødeligheds Register; at ei de Uvidende af Mandkiennet, til Bancere for deres Forstand og Hierte, til Trods for den daglige Erfaring skulle blotte deres Svagheder, ved at miskiende den Bærd, som vort Dphav, vore Mødre, vor Livs Forsederstke, vore trofaste Ledlagerstke igiennem Møisommeligheder, ved deres offentlige Belgjoringer og Selvopofrelser for det Almindelige have den billigste Fordring paa; saa bør jeg anføre nogle af dem, som have været dette smtænkende Kions Ziir og Hæder, og hvis Urestotter endnu trodsje Forglemmelse og Undergang. Jeg kunde opstille en heel Hær af forskiellig Rang, alle fortreffelige ved deres Fortienester af deres Medmen-

nesker

nesser og Fædrelandet. Iblant Dronninger en Thyre Dannebød, en Gyda, en Margaretha, en Philippa. Blant høie Standspersoner, Margarethe Ulfeld, Birgithe Thott, Birgithe Scheel, Birgithe Gise, Karen Brahe, Friderika Glud. — Men jeg maatte blive aandeløs, inden jeg kom til Enden af min Liste, — hvo kiender ei af det udbredte Rngte en Anna Colbiørnsen, som Pen og Pensel og Gravstik have været eenige om at for- evige? hvo har ei hørt deres Navne tit nævne, der har gjort sig uforglemmelige i vor Egn ved Gavnildhed mod Skolen? en Maren Christophers Datter Bang, en Margarethe Emiks Datter, en Margarethe Schougaard, en Anne Kennow, en Margarethe Eriks Datter, en Generalinde Devih, hvis Belgierninger endnu den Dag i Dag er giver Afgrøde til den studerende Ungdoms Fremtarv. — Og skulde jeg vel kunne forbigaae den Dame, som i Dag er Formaalet for min Tale? hvor utilgiveligt dette? den Salige Frolen Ernst ber og have Plads i Verens Tempel. Lader os neiere tage denne overraskende Gavnildhed, denne betydelige Dpostrelse af hendes Midler til Skoleungdommens Tarv under vor Betragtning, for ret at bedømme dens Værd, kiende dens velsigende Indfyndelse paa det almindelige Beste, og afgjøre, hvorvit den gier Skolens Belgiererske værdig til et udødeligt Vereminde.

Rigdom og Formue gier ingen virkelig lykkelig, hvor faa vare ellers lykkelige iblant den tallose Mennekehob? Ikke Besiddelsen af det timelige

lige Gode, men en nyttig Anvendelse af det, gjør sin Eier Vre. Naar en Krig vilde bryste sig af sin Formue, handlede han ligesaa taabelig, som om et Guldbiergverk vilde haanlig skue hen paa Naboebiergene af Steen, eller Jord. Guldet, saalænge det ligger giemt i Biergenes Indvolde, i Minernes Skiod, har hverken Glands eller Priis. Saaledes ere Midler under Besidderens Varetægt, naar han ei forstaaer at bruge dem, en Plage, en evig Utoe og en virkelig Ulykke. — Naar den Bieriges og Gniernes Skatkammer engang aabnes, naar dette sterkt tillaaefede, og paa sin esterlandsk dybtfaeledede og forskandsede Fængsel, efter en ufornuftig Besidders Død, befries fra sin Skildvaat, og overleveres til de af Længsel forsmægtede Arvinger; saa gaaer det ofte med dette Forraadshuus, som med et Krudkammer; det sprænges, farer i Luften og knuser de Eiendes Lykke og Belsærd; — følgerlig er Rigdom og udvortes Formue kun en Masse, der i de Fornuftiges Hænder kan tilberedes til en Belsignelse for den Bemidlede selv, og til en Lindring og hastigvirkende Lægedom for smægtende og ulykkelige Medmennesker. — De Rige ere kun Huusholdere for de Fattige. Af Gud ere de satte paa denne Vrespost at dele paa Guds Begne, som Mellemhænder, Understøttelsen ud til de Trængende. — Hvilken Heihed! I Stedet for at den algode Giver, Faderen til al Ulyksalighed, umiddelbar kunde lade det Nødvendige falde i de Fattiges Lod, knytter han nu ved denne Mellemhandling et Kierligheds Baand mellem den Rige og Nødslidende.

Den

Den Formuende har Leilighed til at opdrage Fæderløse, at tørre Graaden af Enkers Dine, at forstrække den stræbsomme Fattigdom, den trængende Arbeidsomhed, at formindske Dagdriveres, Bedrageres, Røveres og Lasterfuldes Antal, at fremkælde Glæde og Tilfredshed i uskuldig foragtede Familier, og indføre en almindelig Sikkerhed, Velstand og Lyksalighed. Det staaer til den Formuende selv, om han vil modtage denne guddommelige Gæve at være hans Medmenneskers Tilflugt ved Bruugen af en Formue, som er den ustadigste og usikkerste Eiendom i Verden.

Vor Skoles Velgjæveresse betragtede hendes Rigdom fra denne Side, som en ædelmodig Menneskeven gjorde hun hendes forgængelige Skatter ved nyttige Foranstaltninger og fordeelsagtige Tilberedelser for hendes Død til et grødefuldt Land for den trængende og drivtunge Stræbsomhed, fra Slægt til Slægt. — Fra hvilken Side vi end betragte hendes Stiftelse, hendes Gævmildhed imod den studerende Ungdom, saa bliver den lige priselig og efterlignelseværdig, og Stifteressen berettiget til et udødeligt Eftermæle. See vi paa Velgjæverinningsens Natur og indvortes Smukhed, hvor agtværdig bliver den da ikke? Gævmildhed af uretfærdigt Gods, i hvor stor den end er, er ingen Gævmildhed af Eierens Eget, men af en Formue, han enten selv har røvet, eller af et Koy, han har arvet efter sine Forsædre. Saadan en med Guilddhed samlet, ved lønlige Bedrag forøget og ængstelig bevogtet Rigdom, kan aldrig efter
upar-

upartiske Dommeres Kiendelse og en ubedøvet Samvittigheds Stemme kaldes ens Eiendom. Saalænge der endnu er en Skilling tilbage af dette Nytte og de Fordele, den rannede Skat har indrentet, saa er Besidderens Goddædighed ingen Almisse, men en Erstatning for den Uret, enten han eller hans Forfædre have gjort, en Lindring for hans bebyrdede Samvittighed og en Lettelse for hans Vortreise til Svigheden. Man maae derfor give af sit Eget, af den paa Arbeidsomheds og Nedeligheds Bei lovlig fortiente, og af Gud velsignede Eiendom, af Taknemlighed imod Giveren, den naadige Gud, og af Følelse af den ægte Menneskekærlighed. Den sandselige og beskuelige Gævmildhed, Hændernes og Hjertets Dyd forædler den Goddædiges Tænkemaade, og gjør ham forstandigere og dydigere. Vel sandt, at den Trængende ligesaa vel hjælpes og glædes ved en Gave, som den Uretfærdige og den til Uddelelse Uberettigede rækker ham af det, han har holdt tilbage eller bedraget sin Retroer fra; men var det dog ei behageligere for den Understøttede og bedre for den Barmhiertige, om hans Gaver vare stemplede med Retfærdigheds Præg? Dpofrelser for det Almindelige, endog af sin Formue, sigte til at giere vel imod Alle. Med Glæde uddeler den Belsindede endog af sin udvortes Forraad, uden at være uretfærdig imod sig selv eller forsømme høiere Pligter. Den renterige Skat, som den Salige Frøken har efterladt sig som en fast Grund til den studerende Ungdoms Lindring, er, saavit vi have kunnet opspore, lovlig forhvervet, selgelig ei

ei nogen Forsoning eller noget Liigoffer for den Afdøde, men et Overskud fra Fremmedes Fordringer; et Efterladenskab, ei reven ud af Hænderne paa trængende Paarørende, før at stifte sig et Navn, ved at indsette Enker, Faderløse og ufødte Slægter til Arving, men en rolig besiddet, ærlig forhvervet, redelig forøget og frivillig overdraget Formue, som en fast Grund til Mangfoldiges Berøvelse og Fremtarv.

Bedømme vi og en Handlings Storhed efter Tidernes Beskaffenhed, i hvilke den udøves; saa bliver ogsaa fra denne Side hendes Stiftelse og gavnlige Opforelse fortreffelig og høitagtelsesværdig. I den herskende Yppigheds og ufornuftige Sandfælsigheds Tid, da mange fortære deres Eget, og tage frit til andres som Fribyttere og Erobrere; i den, nu almindelig bifaldte stundesløse Uvirkosomhed, regelmæssige Uordentlighed og unyttige Stræbsomhed; Lider, da endog Fædre og Myndige, da den nærende og tærende Deel af Staten, næsten alle Stænder trænge til Regentens faderlige Foranstaltninger, til Overdaadigheds Indskrænkelse og Maadeligheds Haandhævelse og Befæstelse; Under denne Svindsot for Landet, da Luxus slugte alt og den gode Smag i den sandfælsige Forstand, som en Landfiende slog ned for Fode, gjorde Nederlag og udbredede Nød og Jammer, ikke iblant den ubetydeligste Hob; i denne fredelige dog ødeleggende Feide bliver en Masse ufortæret, en Skat skaanet, en Eiendom i Behold, der spotter Bedtægters Angreb, og pudser

fer

fer de omsniigende Smiggrere; denne ubortgiste-
de Eiendom, der var stor nok til at lokke Beilere
til sig, bliver, ligesom dens Eier, ubetaget, ufor-
lovet, og saa at sige ei ustyret, for ei at selge sin
Besidderste; en Hovedsum, hvis Renter ere be-
stemte til at fremhielpe de Studerende, at Liders-
nes Krav ei skulde blive dem for sølelig, ei standse
deres Løb, ei tvinge dem til at søge de Gienveie
til Maalet, som Videnskabernes Overløbere be-
træde. For at giere et betydelig Tilskud til de
Studerendes Underholdning, for at giere deres
Ophold ved Akademiet længere mueligt, og i Ho-
vedstaden, hvor Kunster og Videnskaber reise Hoves-
det, og danne duelige Mænd for alle Stænder,
miudre kummerligt, har den Salige fulgt Wiis-
doms Regler i at fastsette den Tid, Frufterne af
hendes Gavnildhed skulde indsamles: paa den
Tid, da de akademiske Understøttelser ei efter Lo-
vene, eller Ansøgnernes Mængde kunne selstabe sig
med deres Dplag fra Skolen, for at giere det klæk-
keligt til en anstændig og angerløs Underholdning;
paa den Tid nydes Gaven. — Hvilket Overlag!
hvilket fornuftigt Valg i Henseende til Uddelings
Tiden! Ogsaa dette lægger Vægt til hendes priis-
værdige Goddædighed.

Betragte vi nu den Handlende, den Belgio-
rende selv; beskue vi det Mandige, det Edle, det
Ugenyttige i Handlingen; det Menneskeværdige,
det Overlagte i Maaden, den udviises paa; saa
vinder denne Opofrelse ikke saa liden Værd. Bel-
giorersken ophøies over sit Kion, bliver hendes
Stand

Stand værdig, forædler sin Karakter og erhverver sig et uforgiengeligt Eftermæle som Menneskeven. En Dame tager sig paa at efterleve den befalede Punkt i sidste Skoleforordning, som ei forbinder hende eller hendes Kion. Hun opfylder de Studerendes uopfyldte Pligter, ei for at tilkiøbe dem Magelighed, eller løse dem fra Kongebudets hellige Haand, men for at giøre dem iverfge ved hendes Forspring, og ved hendes Exempel anspore dem til Gienkierlighed imod Skolen, deres fæderige Moder, der har befestet paa dem frie Underviisning, en forfinet Opdragelse og lindrende Understøttelse. De Studerendes Gavnildhed imod den Skole, der har omskabt og dannet dem til Statens Nytte, bør kaldes en svag Giengield, en ringe Afbetaling paa den Gield, de vare i til deres Fostermøder; men vor Frøkens overordentlige Opoffelse kan ei bære dette Navn. Her gives, uden at have taget, her betales, uden at være skyldig.

Dertil kommer det Fornuftige og Betænk-
somme i Uddelingsmaaden. At give ud af uover-
lagt Odselhed, af ubetænksum Forsængelighed, af
raabelig Stolthed, af Evang og med Bitterhed i
Miner og Udtryk, betager Gaven sin Værd, og
nedsetter Giveren langt neden for Rang med de
Beltænkende og Omfjølende. At slænge Gaven til
den Fattige, at overfælde den Trængende, at lade
ham bie og først haabeløs fortvivle, førend man
hielper, at ndmyge den ved sin Uselhed nok nd-
mygede, beskæmme ham under Haandregningen,
vidner om en lav Tænkemaade og en nedrig Siæl.

D

Der-

Derimod er det **Edelinodigheds** Natur og ægte Skildt, at forebygge Trang, forekomme Duffer, og med Blidhed i Miner, Mildhed i Lader, og Venlighed i Tiltale, uden Opsigt og Væsen, endog skjult og ukendt, at arbejde paa andres Vel, ikke for at tiltvinge sig Roes og skaffe sig Menneskers Beundring, men for at ligne og behage den allerhøieste Gud, og tage sin Belønning for Velgiort i den taknemmelige Glæde, der fremtindrer af de Hjulsnes Dine. Endog fra denne Side tiltroe vi den udsdelige Velgiøreskes Gave en værdig Anseelse og en moralsk Smukhed, som opfordrer til Esterlignelse.

Fremdeles viiser sig en Handling i sin virkelige Storhed ved et fornuftig Valg af de Personer, den skal nytte og fremhjelpe. Menneskeværdigt er det at udstrekke Velvilligheds Pligter til saa mange, og saavit mueligt er. **Edelt** er det med sin Hjelpevilligheds Drixt at omfatte det hele Menneskelion; at beegne sine Medskabninger med Kierlighed og Høiagtelse, som Børn af samme almægtige Fader; at viise sig velsindede og godlidende mod Mennesker, fordi de alle udmerke sig fra de øvrige Dyr, som behoe vor Jord, ved Fornuften, Himmels uskatterlige Gave, Skaberens livagtige Billede, fordi de have lige Følelser, Begierligheder og Lidensfaber med os, som Medforløste ere bestemte til samme naadige Hensigter, og betræde samme Wei, som vi til en salig Udødelighed. At besidde saadant et Hierte, at man ønsker at gjøre vel imod enhver, og griber hver en Leilighed, Forsynet frembyder, til at befordre vore Medskabningers virkelige

lige Enfsalighed, saavit vor indvortes og udvortes Evne forstaar; at lade sig bestaae af den naturlige og ved Christendommen forædlede Tilbøielighed at ville og gjøre vel imod alle, er at ligne den Algode og iile sin Bestemmelse i Nøde. Men, hvor saa ere i Stand til at føie deres gode Hiertelav til at gavne alle? Vi lade derfor vor nyttige Virksomhed først nyttro sig nærmest om os, til deres Fordele, som ved Slægtskabs, Venkabs og Religionens hellige Baand ere knyttede til os. Denne Forholds Regel har den Salige Belynderse ogsaa rettet sig efter. Den trængende Driøgtighed, den fattige Duøligheø, ei det menneskelige Kiøns Tøngsler, eller blot Statens ledige Arme, men forladte Enker af værdige Mænd, hiøpeløse Uøiste, der ei skyer Vindskibelighed, men ved dette Tilskud nyde blidere Kaar; disse har især været Formaalet for hendes Dpofrelser. Den studerende Ungdom, som tildannes til Landets Nytte, og maatte af Mangel paa Pleie, enten sildigere, eller kun halv moednes, ja vel og visne og gaae ud; disse Grundspirer, der skal vore op til duelige Mænd i alle Stænder, og gjøre sig værdige til vigtige Embeder, disse Statens tilkommende Belgjørerere og Skuldre for det almindelige Vel, har vor Heltinde i Godhed, som en øm Moder, sørget for, og sikket deres Dpdragelse for Fædrelandet. Hvor forhøier ikke dette hendes Gave, og jeg veed ikke, om dette Val gjør hendes Forstand eller Hierte meest Ære?

Endelig veie vi en Giørnings Høperlighed og legge dens Uøfatterlighed for Dagen af dens Virk-

ninger og Følger. Jo flere velgiørende Virkninger og velsignede Følger en Gierning har, jo større jo betydeligere er den; jo mere udbredte disse Fordele, jo varigere den Nytte er, som den medfører, ikke blot for den nærværende, men endog for Efterslægten, des større er Velgiertingen, des uourderligere dens Værd, des vissere og sikkrere er Velgiererens Navnkundighed og Forevigelse. Undersøge vi vor Fæstus Gavnildhed imod de Studerende efter disse Grundsetninger: hvormeget forhøies ikke da dens Priis? Intet mindre, end tilvørende Ukyndigheds Forfølgere, Onds og Retfærdigheds Tolle, Videnskaberens og Religionens Lærere, Siæls og Legems Beskyttere, den offentlige Sikkerheds Værn og uovervindelige Mure, den almindelige Velstands Befordrere indhøste disse Velgiørenheds Frugter. — I dem som i Frøet og Kiernen ligger Grunden til de frugtbare Træer, som i Tiden ei alene skal give Skygge, men bære Frugter til almindelig Styrkning og Næring. Disse laabefulde Unge, der skal afløse den nu levende Slægt og blive alle Stænders Velnydere, ere de nærmeste, som Fæstusens Goddædighed indrenter Fordele og Velsignelse. Men standser vel Nytten af denne kloge Foranstaltning ved de første Deeltagere? Intet mindre. Ligesom intet Legeme i Naturen, i hvor dødeligt og forgængeligt det er, derfor bliver til intet eller forgaaer uden nogen Nytte, ligesom Naturen vel opløser Millioner Legemer efter hinanden, uden at de gaae til Spilde, thi Grundstoffet af dem bliver tilbage, blandes og anvendes til nye Frembringelser og Skabelser, og omarbejdes, tilberedes og nyttes i

Natu-

Naturens uophærlig virksomme Verksted, ved alle Ting's Kredsløb, som en Indtægt for det hele; saaledes skal det og i en uafbrudt Kæde gaae til med denne velgiørende Stiftelse. De første Lodtagere, som ukarrig dele ud af deres Kundskab og Dyd's Forraad, og nytte med deres erhvervede Dueligheder, ere som Roden, denne Gøddædighed har fæstet i en grødefuld Jordbund, og som Grundfæden til den lønrigeste Hest. Alle de Fordele, som udstremme fra de første, som har nydt Deel i denne Velgierning, til en Slægt efter en anden, udflyde af samme Velgiørenheds Væld og vidner om Kildens Ypperlighed og Uudtømmelighed. Saaledes kan een settes i Stand til at glæde Tusende, og disse Tusende igien være ligesaa mange Hovedaarsager til tallose Menneskers Lykke, og disse atter igien udbrede sig i det Uendelige. — Hvorvit udstrakte, hvor betydelige og varige blive da ikke alle de Besiguelser, som fra saadan en Mængde, ligesom fra Hovedstrømmen, udflyde, fra een Levealder til en anden, ved denne gæsmilde Understøttelse, naar een eeneste, enten umiddelbar selv, eller middelbar ved dem, han har dannet og nyttet, kan blive en virksom Befordrer af den almindelige Velstand og Lykke? Demmer da om denne Gæves usorlignelige Værd, af Virkningernes og Følgerne's Mængde, Storhed og Varighed, som udgøde sig af dette aabnede Væld til de sildigste Slægter?

Men jeg synes at høre en Indvending, som løber mig i Møde, og bliver lettere for andre at gjøre, end for mig at besvare; en Indvending, hvis rette

Grunde enhver anden maaskee snarere, end jeg, kunde opspore. Siden denne overordentlige Gøddædigheds Plan er saa frugtbar paa Betsignelser, saa grødefuld paa betydelige Fordele og varige Følger; hvorfor opsatte da Belgiorersken dens Fuldbyrkelse og Forkyndelse til Enden af hendes Liv? hvorfor vilde hun berøve sig den mageløse Rente at være et Dienvidne til de oplærede Ansigtter, de lyse Dine, den stille Glæde, disse uforklædte Taknemmeligheds Tolle? Maaskee hun opsatte Bekjendtgjørelsen af hendes Formues Anvendelse efter hendes Død, for at forskaane sig selv for de Dryderier og Fortrædeligheder, som de i Testamentet forglemte og udelukte kunde sammenspinde; maaskee for at forhindre Overhæng, Forbønner, Hylen og Jamren, som vilde plage en Betsjænkende, der ei kan gjøre vel mod alle, uden at gjøre vel imod ingen; Maaskee for ei at forfølges af en ufornuftig Daddel, af Slettænkendes Misundelse og Misfornsielse; Maaskee for at forskaane sig for de omsurrende Lovtalere. Men, hvad Afgjørende har et Maaskee til en Sags Stadfæstelse? Maaskee vi med al vor Gietten føde os med Gissninger, og tumles om af Formodninger? maaskee vi favne Skyggen ved at gribe efter Sandhed? Dog vi vove endnu et Maaskee: Hun opsatte maaskee denne Gudlignende Handling til det Sidste, for ei, efter dette udødelige og guddommelige Verk, at foretage sig noget menneskeligt og ufuldkomment, nu da hun stod reiseferdig til Udødeligheds og Fuldkommenheds Land.

Var

Vær da ikke denne Handling, ligesaa vel som alle Døpfrelser for det Almindelige, have fuldkommen Hævd paa Hæigtelse og Bisald, paa et varigt Erminde for Belgiorersken? En Gavnildhed, der har en indvortes Smukhed, som en lovlig erhvervet Eiendom, der ei ved uretsfærdig Tilværet er bleven formængt, som forfalsket Verk eller Mangods; en Gavnildhed, som er langt ophæiet over vor Levets Bedrægt, og anpriser sig ved sin Siældenhed; en Gavnildhed, som er fastsat at nydes af de Studerende, til en Tid, da andre Stiftelser, efter Lovene, ei kan gribe den synkende Armod under Armene; en Gøddædighed saa mandig, at man ei tænker paa en Belgiorerske, men paa en Belgiorere; saa vel udtænkt, saa forsynlig overlagt, saa viiselig bestemt til den bedste Brug, saa uegenyttig, at hun ei engang har villet opbie Taksigelser og Lovtaler, men roinger Skolens egne Planter som Gieldnere til Skamrødme over denne Forægribelse af en Skyldfrie i deres Gields Udredelse: en Handling, som indynder sig ved Giverens takkelige Tone og tilsmilende Mildhed; en Handling, som stiger i Værdighed ved dens udbredte Fordele og varige Felger. Saadant et Grundlæg til Enkselfeligheds Stiftelse, Rodfæstelse og Haandhævelse maatte misliendes, om det ei gjorde sin Ophaver udødelig paa Jorden.

Men, hvori bestaar den Udødelighed og Forævigelse, som ædie og store Handlinger har Fordring paa? Er det Værestøtter af Marmor og Erk, vi skal opreise for dem, der har gjort Døpfrelser for

det Almindelige? Er det en Forevigelse ved Penselen, Gravstikken og Meiselen? O! en kort Ewig-
hed imod den, uegennyttige Patriotet, nyttige
Borgere og rettskafne Mænd i alle Stænder kan
have Ret til. Deres Vreminder skal staae evig,
og usfordunklede opreiste af deres Samtids og Ef-
tertids taknemmelige Høre, opreiste ei aleene paa
vore skionsomme Torve, offentlige Samlingsplad-
ser, Kirker og Skoler, men i vore Aarbøger og
Kroniker, og det, som mere er; deres Belgiermin-
ger skal være indgravede i vore Siæle med uudslet-
telige Træk.

Ved vor Belgiererskes Død gjorde hendes
Midler deres første og ærefuldeste Udflugt i Ver-
den, opledte Enker og Faderløse, fandt til den hielp-
trængende Stræbsomhed, styrkede de synkende Ar-
me og bævende Lemmer, og vandt et talrigt Parti
af Benner. Hendes Død var som Foraaret, der
aabner Jordens Skind, som Vinteren igiennem
har været tillaaft. En Sværm af Taknemme-
lige, som hendes Understøttelse hjælper frem paa
Arbeidsomheds og Flittigheds Wei til det ærefuldeste
Maal, skal alle foreene sig for at opreise for Sko-
lens Veldæderesse et Gravminde, som skal trodse
Misundelse, Vold og Undergang.

Men som Taknemlighed er forskiællig efter
enhvers forskiællige og ulige Forhold til Gaven og
Giveren; saa bidrager een mere, en anden mindre
til denne Værestøttes Opreiselse. Dog komme alle
Taknydere deri overeens, at deres Taknemligheds
Yttrelse

Yttrelse foreener sig venstkabelig, som i en Middelpunkt, til de Belgiorendes Forevigelse. En uegen-
 nyttig Tilstaaelse og aabenhjertig Bekiendelse af
 alle dem, som har nydt Fordele af offentlige Stif-
 telser og Belgierninger, at de har deres Belgiorere
 at takke for deres Lykkes Befordring; denni Lov-
 tale og Berømmelse over de Goddædige, som vove
 og anvende noget til almindelig Beste, forsettes
 og varer ved, saalange Stoltthed, Egentie-lighed
 og en taabelig Uafhængighed ei qvæler den Natur-
 lige Driivt til Hengivenhed og Hoiagtelse for Bel-
 gioreren. — Her er en Berømmelse over vor
 Skoles Belgioreriske, en Taknemmeligheds
 Yttrelse paa Stedet, her er en Udødelighd,
 en Forevigelse, som hun endnu har i Vente. —
 Her er, siger jeg, et Ereminde, som paa Stedet
 skal opreises for vor afdøde Frelsen — og til dette
 lægges vi Lærere ved Skolen og Gymnasiet, for
 de faste Grundstene, ved at yttre vore Følelser
 af en frisk Glæde over en altid flydende og abrig
 forterret Kilde til Betsigneelse og Belønning for
 Lærere og Lærlinge. Jeg et Redskab i Belgiorer-
 indens Haand til Vederqvægers Uddelselse i For-
 bindelse med Skolens Overbestyrere og de evige
 Forstandere; Jeg er Dienvidne til en Del af
 de Hindringsers Formindeelse og Uleiligheds
 Standning, som sinkede Lærlingernes Fremgang,
 og underholdt Mismodighed, denne sørgelige Dat-
 ter af trykkende og indknebne Kaar; Jeg som ta-
 ger oprigtig Deel i hver en Forbedring i Disciple-
 nes Tilstand, som i min egen, og føler hver en
 Modstands Udryddelse for Lærlingen, som en Lin-

dring i mit Arbeide; jeg skulde ei være taknemmelig og ved mit Exempel anføre Ungdommen til samme Dyd? en Dyd som ei aleene er den største af alle, men endog Moder til alle de øvrige; uden hvilken Gudsfrugt og Erbedighed for Forældre, og Hengivenhed til Fædrelandet, er som et Træ uden Sæster, en Plante uden Rødder, et fortørret Blad, som den ramslende Foraars Vind driver Spoc med. Den Rente drager jeg af hendes Kapital; den Tilvæxt i min Lykkelighed, den uvurderlige Belyst at læse i de Understøttedes Dine og Bevægelser den uforstilte Taknemmelighed, deres Hjerter føle. Saadan en Taknemmelighed nytte vi Lørcere paa Stedet, ei aleene ved at oplyffe den Dyd hos vore Lærlinge, men endog indskærpe dem deres Forpligtelser, der foröinde dem til at opreise deres Belgiorerske ved deres Duelligerelse til Landets Nytte et varigt Erreminde. Paa den Maade er vi eenige om at forevige hendes Navn.

Men her er og en Forevigelse i Rente for denne Belgiorerske. Den ei endnu fødte Slægt, som ved Anvendelsen af hendes Godgjorenhed til store Duelligheders Indsamling skal hædre hende; den Mese Mængde, som bestandig kan drage Fordele af hendes Foranstaltning, og af denne Forraad igien udgaae sig til Dnys og Kundskabs Fremme; den Hob, som Tid efter anden, glædet ved hendes Anlæg, oplivet ved hendes Dposrelse skal tillidsfuld fortsætte deres Løb, fremskynde Driovtig hed og Lykke; alle disse lægge, saa at sige, Grundstene, Styrke og Varighed til hendes Værestøtte.

Endog

Endog i Evigheden skal hun til Guds og Forsone-
rens Ære omringes af en Flok glade og taknem-
melige Siæle, der skal tænke og takke hende, som
de Forladtes Børge, de Raadvildes Tilflugt, de
Fortrunkets Trost, og ære hende for den lykkelige
Glemsomhed af deres Kummer, som Nødsellen af
hendes Goddædighed i Elendigheds Land havde
skænket dem; Saa varigt er det Æreminde, som
endog den allerringeste Opoffelse for det Alminde-
lige opreiser den Veldædige. Skulde vi da være
forsagte til at bøde os selv, vor Liv og vore Kræf-
ter, naar Staten fordrer dette Offer? Skulde vi
lade Modet synke under Kampen mod de Hindrin-
ger, som velte sig i Veien for vore ædle Bestræbel-
ser; skulde vi slaae os til Rolighed, fordi vi ei
sine Fordele eller et blidt Udfald af vore Foreta-
gender? Skulde vi ei saae i Haaber, og overlade
det til Efterslægten at indhæste vor Usad, som un-
der Guds milde Bestyrelse aldrig skal spildes, men
fremspire endog under vore Dine, eller i det mindste
slaae Rødder, og frembyde Frugter for Efterslægten?

I mine kære Medarbejdere, som ere satte til
at legge Haand med mig paa Underviisnings Ar-
beidet, ogsaa vi kan giere Opoffelser, og det saa
meget vigtigere, som det ei er af en forgængelig
Eiendom, men af Forstandens og Hjertets For-
raad vi dele ud til vore Lærlinge. Ogsaa for os
opreises Æreminder, i alle deres taknemmelige
Erindring, som ved os tildannes til det menneske-
lige Kiøns Velgierere. Disse og alle deres Til-
hængere, som vor uddæste Beviisning middelbar
har

har reddet fra Bildfarelser og Laster, og haandle-
 det frem til Lyksaligheds Maal; alle disse skal, som
 med een Haand befæste vor Efterroes, og skænke os
 Udødelighed. Skulde vi da ei forbinde vore Ind-
 sigter, vor Styrke, for at dyrke vor Skoleager,
 fremlokke Frugtbarhed, og tilberede den til en riig
 Host af Velsignelser for Landet? Skulde vi guse
 tilbage, naar vor Stræbsomhed ei kan bryde igien-
 nem en Steengrund, en ufrugtbar og al Flid spot-
 tende Plet? Indtil denne Dag er der jo hele Stræk-
 ninger i Naturen, som, til trods for alle Opdagelser
 af Kunstgreb til Agerdyrkningens Opkomst, maae
 ligge ubrudte og udyrkede. Tænk ei heller, at I
 ved eders Tildannelse og Underviisning kan bringe
 alle ligevit. Saa mange Forskiælligheder i Na-
 turen, som der findes i Hensende til Himmelegne
 og Jordsmolt, saa mange, ja langt flere ere der i
 den menneskelige Siæls Evner Gennysbeskaffen-
 heder og Gaver. Denne gradviis Stigen, som
 synes at være Mangler og Uordener, ere ligesaa
 mange Beviis paa Guds Wiisdom og Godhed,
 thi derved bliver det eene Menneske nedvendigt og
 uundværligt for det andet. Vor Sag være kun,
 at udstree Kundskabs og Dyds usfordærvede Sæd
 med en trofast Standhaftighed. Vi raade ei for
 vor Udsæds Heldighed, og dens Rodfæstelse og
 Fremvert hænger af tusende Tilfældigheder, som ei
 staae i vor Magt. Dens Gredesfuldhed befordres
 efter Jordbundens Beskaffenhed, vi betroe den til,
 vor Underviisning lykkes i den Grad, og i Forhold
 til Forstands Evnerne og Tænkemaaden hos dem,
 vi skal virke paa. Misvert er os frænkende nok,
 at

at vi ei desuden skulde paadrage os ubillige Domme eller det, som endnu er allerverst, straffes med offentlige Beskæmmelser.

For Guds Skyld lader os dog ved en forbedret Læremaade i Skolevidensskaberne giendrive en af vore sindrigeste Skribenters lunefulde Spottetrier over de latinske Skoler. Vi giendrive denne ellers vittige Lærde, ved at forjage, ifald der endnu er nogen Lønning af Munkesjurdeien tilbage, enten i Underviisningsmaaden eller i Sædernes, det hele Pedanterie, saavit som Regieringen og den sidste allernaadigst forbedrede Skoleindretning giver os frie Hænder. Vi fortsætte vore Formænds Iver i at anfælde Fordomme, forstyrte indgroede Vaner, nedbrnde skadelige Vedtægter og giere Vold paa den maskinagtige Forsatning, som gier Skoleungdommen mere skicket til at læse Messer, end danner dem til at tiene Staten, mere tilmurer og forduvler Forstanden, end oplukker og oplærer den, eller befordrer Lærkingsens Tilvæxt i Kundskab paa Hjertets Beføstning; kært sagt: vi dræbe alt mere og mere den gamle Glendrian, som saa tit ved Regenternes forbedrede Love og viise Foranstaltninger og vore Formænds Underdanighed imod Lovene har faaet et Banesaar efter et andet, uden dog ganske at være ødelagt. Endnu drager den Mand, skönt, som en afkræftet og gispende Døding.

Lader os derfor, aagtværdige Medlærere! være saa nyttige for vor Ungdom, som mueligt er; inden for vor anbettede Virkekreds; falder den os
 saa

saar for snever, saar vi har Tid til mere, da bliver det først tilladeligt, paa hiin Side af alle vore offentlige Pligters Opsyldelse, at sørge for dens Udsyldelse; at roe os længere ud, eller skaffe vore Dueligheder et vidre Raaderum. Ved saadant et Forhold arbeide vi paa at forevige de Belgiorere, som til alle Tider har gjort store Opoffrelser til Skolens Vel, og opofre os selv for vor Ungdom.

Haabefulde Skoleungdom! for at opmuntre eder til Drivtiighed og Flid, træder jeg i Dag op som Taler. Eder opfordrer jeg med en fornyet Nidkerhed til at lade eder danne til nyttige Mennesker for Landet. Alle de Opoffrelser, som Skolens Lærere til alle Tider har gjort for eders Skyld, alle de gavmilde Forskud, som lette eders Kaar og Frengang paa Videnskabernes Bane, ere ligesaa mange høirostede Stemmer, som tilraabe eder: samler Forraad ind, at I deraf i Tiden kan gjøre Opoffrelser for det Almindelige. Træder i eders Belgioreres Fodspor, efterligne disse sølgeværdige Mønstre, og stræber, ved stændig at nytte eder selv og andre at afbetale paa den Giæld, I ere i til Skolen, for frie Underviisning og Understøttelse. Eders Pligt bliver det; Lovgiveren har paalagt eder denne behagelige Nødvendighed, saasnart eders Villkaar forbedres, at skionne i Gierningen, vad Giengæld for den modtagne offentlige Hjelp, og forsøge Skolens Formue og Midler, i det ringeste ved Bidrag til Skolebibliotheket. Glemmer ei at lægge Grundsteene til eders Belgioreres og Belgiorerskes Ervestetter og Gravminder.

Gien-

Giendriver for Alting ei, jeg beder eder for alt, hvad helligt er, giendriver ei ved et vildt Væsen, en bondagtig Stoltthed, der fornærmer Undermænd og opheier sig over Ligemænd, den gode Mands Tillid til eders Forbedring, som nylig har lønnet eders Fremgang i Ordentlighed og Anstændighed. Stadfæster bestandig, ved at vende Nyggen til alt raat Væsen, hans fordeelagtige Tanker om eder. Det er den eeneste Giengield, han fordrer for hans Gæmildhed. Esterligner ikke Sinker og lærde Fuskere, troer ei, at I ere saa gode, som I bør være, naar I har bragt det saavit, som hin eller den, I har valgt eder til Mønster. Da ere I først hvad I bør være, naar I ei har sparet mindste Flid for at erhverve saa stor en Duellighed, som I efter eders naturlige Pund har kunnet indsamle. Støder eder ikke over, om endog vigtige Embeder og Værespøster skulde falde i de Uværdiges Lod. Tiltroer eder ei den Skarphed i Dommekraft, at I kunde bedømme nogens fulde Værd. Ethvert Menneſke, endog det ſletteste gjør dog nogen Nytte i Verden. Og kan vi kortshnede overſkue Guds Plan, for at afgjøre, med hvor mange Tusendes Skiebne denne i vore Dine Uværdiges Lykke er forknyttet? Og sæt endog, at den største Forsigtighed ei har kunnet forebygge, at jo et og andet Embede bliver de Uværdiges Rov og Dumbheds Ran; Skulde da denne Uorden forvilde eder, eller forføre eder til at nyies med fastende og usle Indsigter? hvilken Laabelighed at ville sinke i sine Bestræbelser eller forfalde til Dødsighed, af Forhauselse over, at et Insekt er krobet op paa et Værelse

eller

eller Høisæde. Skuer omkring paa disse Tavler, som ere ophængte, for at gjøre nogle af Skolens Belsigserne uforælemlige. Ved deres Side, med lige Ret til Udødelighed fortjener en Justitsraad Bagger og en Frøken Ernst Plads. Hvorfor hænge de eder daglig for Dinene? uden for at opstraffe eder til en nyttig Stræbsomhed, en ordentlig Flittighed, en uafbrudt Fryghed i Løbet til Maalet; uden for at overtale eder til at forøge deres Antal, efterligne deres Duelligheder og fremefte eder til Opofrelser for det Almindelige? Lad deres tause Beltalenhed overvinde eder; saa foreviges deres Minde i eder, deres taknemmelige Efterfølgere.

I ædle Damer, til eder skönt fraværende vender min Tale sig; I ædle Damer, som opofre Alt, og vove Liv for at skaffe Jorden Beboere og Staten Borgere. Lader denne kiæreste Deel af eder opvove paa sin egen Grund, trives ved eders Pleie, opdrages under eders Dine, tildannes ved eders Mildhed, og indsuge eders sømme Tænkemaade. Eder er det, som raade for vor Kiøns første Dannelse, og give vore Siæleevner de første Bendinger, og vore Tilbøieligheder de første Sving. Med næsten uudslettelige Træk sidde de Indtryk i vore Siæle, som eders Exempler, Opdragelse og Underviisning har indvirket os, og for største Deelen bestemmer I vor Held og Uheld. I mere end mægtige Deel af det menneskelige Kiøn, som regierer Verden, og indgynde Mildhed i den mandlige Karakter; Paa eder kommer det

det

det an, hvor lykkelig vor Verden skal blive. I ere vore første Belgiorere og eders Tænkemaade og Forhold vor Rettesnor i vore første Leveaar. Bliver derfor ved at forædle eders Medmennesker og befæste eders Udødelighed, ved Dpofrelser, som ere langt uskatterligere, end de guldrigeste og usikkerste Belgierninger imod det Almindelige. Higer efter et udødeligt Greminde paa denne ærefulde Løbebane; saa visse I kan være paa Hædrelse af eders Levealder og Forevigelse af Efterlægten.

Betragter Myrenes Stat og Biernes Republik, I retskafne Patrioter og Landets ægte Børn, af alle Stænder! hvilken ordentlig Rørighed, hvilken forsynlig Drivtighed hersker ikke der? Værer villige til Dpofrelser for det Almindelige. Trættes ikke ved at indsamle daglige Indsigter og Dueligheder. Danner eder kun bestandig til Medmenneskers Nytte og bliver ved at berede eder, hver i sin Stand, uden at frygte for, at I ei skal faae Afstræk paa eders Dueligheder, at I ei skal finde Leiligheder til at udbrede Kundskab, Liv, Glæde, Lykke, Bequemmeligheder og Velstand blant eders Medmennesker. Tillader ei Sindsnøge og Tungfindigheds Lune at male eders Levetid med saa sorte Farver, at det skal gaae eder, som hiin romerske Konsul, i den frie Statens sidste Mandedræt: han jamrede sig, at Statsmænd, planfulde Patrioter og brave Folk, laae ubrugte hen i en unyttig Dvale, og havde ingen Afstræk paa deres Indsigter og Klogskab, ingen Søgning, ingen Leilighed til at viise sig.

E

Glem

Glemmer kun ikke, efter en guddommelig Apostels Læreregel, hver i sin Stand, paa sin Post, i sin Kreds, med sit Pund, og efter sine Evner, at gjøre vel og meddele, at nytte det Almindelige; thi saadanne Dsre, saadanne Dpofrelser, behage Gud vel! Vor Liv være en Kiæde af velgiørende Handlinger, en Kiæde, der ei engang afbrydes ved Døden, men gaaer frem i en uafbrudt Sammenhæng, utilbageholdt i sit Løb til den sldigste Levealder, saalænge Verden staaer, ja reflekter lige ind i Evigheden. Det bliver da en klippefast Sandhed, som Sandhedens Mund, der har gjort den største og mageløseste Dpofrelse, med Ord og Exempel har indskærpet alle: Det er salsligere at give, end at tage: Lykkeligere er den, som kan give, som kan være virksom til andres Nytte, end den, som tager imod Tienester og Begiærninger. Sid den Lykke at kunne gjøre Dpofrelser til Medmenneskers Nytte maatte være enhver af os saa vigtig og uskatteilig som den i sig selv er. Gud hør det og lad det skee!



Hoved Feilene.

Side 18, sidste Linie. imod = læs: med

Side 32, R. 4. forspilbt = læs: for spilbt

